

CULTURA CREȘTINĂ

APARE, CU EXCEPȚIA LUNILOR IULIE ȘI
AUGUST, LA 10 ȘI 25 n. A FIECĂREI LUNI.

Abonamente:

Pe un an: cor. 10.
Pe 1/2 an: cor. 5.
În străin.: cor. 12.
Numărul 50 bani.

REDAȚIA:

Dr. Ioan Sâmpăleanu, Ștefan
Roșianu, Dr. Alexandru Ni-
colescu, Dr. Alexandru Rusu și
Dr. Ioan Coltor.

Redacția și Admi-
nistrația:

»Cultura Creștină«.
Balázsfalva.

Enciclica papală.

— Cu deosebită considerare la referințele bisericii noastre. —

I.

Nu de mult, cu datul de 1 Noembrie (sărbătoarea tuturor sfinților din biserica apusana), noul papă Benedict al XV-lea a publicat prima sa enciclică, adresată întregii lumi creștine. Deoparte înălțimea demnității apostolice de unde venea glasul sfântului Părinte, iar de altă parte împrejurările deosebit de grele, în cari trebuia să pătrundă acest glas de suprem cap al unei religii, care nu face nici o deosebire între „greci și barbari, sclavi și liberi“, au trezit cel mai mare interes față de această enciclică, nu numai între fiii bisericii, ci și printre aceia, cari sunt afară de sinul ei de mamă. Fiii bisericii așteptau cu încredere fiască glasul Părintelui, prin rostul inspirat al căruia să câștige o orientare în această învălmășală de lucruri, și o mângâiere între atâtea năcazuri, iar pe ceilalți îi interesă atitudinea capului bisericesc al sutelor de milioane, dintre cari atâtea își stăteau acum ca dușmani față în față. Prin cuvintele lui Benedict al XV-lea aveau să se aline suferințele celor ce cu miile sângerează pe câmpurile de luptă, și a celor ce acasă se sfârșesc de jalea lor, întărindu-se cu toții cu nădejdea biruinței adevărului și a dreptății, și prin aceleaș cuvinte aveă să se lămurească de altă parte, dacă Papa ia partea uneia sau alteia dintre părțile beligerante, sau stă pe un punct de vedere mai înalt, ce nu poate fi târît în vârtejul măcelului universal.

Și sf. Părinte pare a-și fi dat seamă în deplină măsură de importanța pe care o lume întreagă aveă să o deă cuvintelor

sale. Enciclica „Ad beatissimi“ evită adecă cu multă prudență și cu un fin tact de înaltă diplomație orice cuvânt care ar putea să fie restălmăcit și exploatat într'o direcție sau alta, planând sus la înălțimile curate și senine ale iubirii creștine, în numele căreia se insistă cu adevărată dragoste de părinte pentru încetarea ostilităților. În schimb însă această dorință a papei, manifestată în termeni din cari se resimte toată mărimea durerii ce-i stăpânește întreagă ființa, dar cari în aceeaș vreme lasă să se întrezărească zorile unui mai bun și mai creștinesc viitor, este și cornul din care picură cu belșug balsamul ce alină durerile și întărește nădejdiile fiilor ce se încred în cuvintele Părintelui lor. Mai ales, că prin marea operă de regenerare a bisericii, care a luat un avânt atât de îmbucurător în timpul din urmă și asupra căreia se insistă cătră sfârșitul enciclicei, aceste nădejdi de mai bine se pot încopciã de realitatea lucrurilor.

II.

Enciclica se desface dela sine în două părți. Prima parte ridică vâlul ce acopere relele, cari au produs stările de azi, insistând cu toată puterea pentru delăturarea lor, iar în a doua parte se arată cum se poate lucra, urmând pilda bisericii, cu rezultat pentru atingerea acestui scop.

1. Priveliștea de acum a lumii, „decât care mai sânge-roasă și mai jalnică n'a fost decând își aduc oamenii aminte“, se datorește, după părerea sf. Părinte, faptului, că s'au dat uitării, ori cel puțin se nesocotesc în practica vieții, pe o foarte mare întindere, principiile de viață creștină. Cel mai însemnat rău, în care se manifestează această tendință distrugătoare, și care pe urma curentelor filosofice la ordinea zilei s'a înstăpânit ca o molimă ucigătoare pe sufletul mulțimii este *iubirea disordinată de argint și a bunurilor materiale*. „Intr'adevăr, așa zice sf. Părinte, de reflectează omul cum se cade, va vedea, că din izvorul acesta răsar toate relele, de cari suferă astăzi societatea omenească. Fiindcă atât depravarea școlilor, cari formează vrâstă copilărească, cât și perversitatea scrierilor, cari zilnic, sau la anumite intervale, influențează judecata mulțimii neștiutoare, și alte lucruri, cari formează opinia publică, fac, dupăcum am zis, să se strezure în suflet greșala aceea primejdioasă, că omul nu are să spereze o viață veșnică în care să fie fericit, ci aici, aici vrea să fie fericit, bucurându-se

de bogățiile, onorurile și plăcerile acestei vieți“. Din acest rău, care cu drept cuvânt a putut fi numit din partea sf. apostol Pavel (I. Tim. 6, 10) „rădăcina tuturor relelor“, s'a ajuns la luptele atât de păgubitoare dintre clase, la nerespectarea și chiar disprețul autorității legitime, de unde apoi a mai trebuit un singur pas pentru ca să ne trezim la acel grad al lipsei de bunăvoință și iubire împrumutată, care stăpânește astăzi.

Mișcările sociale, nu acele cari pe temeiul creștin vreau să introducă o mai dreaptă proporție între muncă și răsplată, asigurând prin aceasta o durabilă însănătoșare a referințelor sociale bolnave, ci acele în cari „proletarii și muncitorii se resvrătesc cu rea credință împotriva celor ce au din belșug“, sunt o urmare firească și nemijlocită a iubirii de argint. Principiile materialismului istoric, ca teorie, înfrățindu-se cu practica unei vieți care a aruncat peste bord toate valorile omenesți ideale, provoacă aproape zilnic revoltele masselor fanatizate, prin cari nu arareori se ajunge la vărsarea de sânge omenesc, fără ca starea societății să devină mai bună.

În schimb însă se ajunge prin aceste lupte de clasă la *disprețul autorității legitime*, la care indirect au contribuit în măsura foarte însemnată chiar principi și conducătorii popoarelor, prin „scoaterea învățăturilor evangheliei și bisericii din învățământul public al tinerimii“. Din aceste „se naște, cum spune cu mult adevăr sf. Părinte, disprețul legilor și fierberea masselor; de aici zeflemizarea obraznică a tot ce-i poruncă; de aici pretextele nenumărate de a desființa orice cadre de disciplină; de aici blăstămățiile îngrozitoare a celor ce, ținându-se scoși de sub orice lege, nu se sfiesc a nimici nici averea nici vieța oamenilor“.

Sălbătăcirea moravurilor nu s'a oprit însă aici, căci nu putea să se oprească. Lăpădând respectul autorității și al legilor, acest cheag necesar al oricărei societăți bineorganizate, a trebuit să *dispară din suflete iubirea*, chiar și față de oamenii acelorași condiții sociale. S'a ajuns acolo, încât sf. Părinte poate să scrie, fără teama, de-a fi contrazis, că „niciodată n'au purces oamenii cu mai puțină iubire între sine ca astăzi. Diferința dintre neamuri a produs ură neîmpăcată; popoarele se despart de popoare nu atât prin hotarele firești, cât mai vârtos prin ură; în acelaș stat, între aceleași ziduri chiar, clasele deosebite se îndușmănesc împrumutat din invidie; iar singuraticii se lasă conduși de egoism ca de o lege supremă“.

Fixate odată aceste cauze, pricina tuturor relelor din zilele noastre, făcut odată diagnosticul cu atâta pricepere, papa nu întârzie să prescrie, ca un doctor bun al întregii omenimi, și medicina, cu ajutorul căreia crede că s'ar putea delătură aceste rele. Ea este una și aceeași: *iubirea împrumutată*. Acest „nou mandat“, cum îl numește Domnul Hristos, această nouă poruncă, fundamentul întregului creștinism, este singurul leac în stare să saneze boalele de cari suferă omenimea. Și Benedict al XV-lea împletește o întreagă cunună din citatele sf. Scripturi referitoare la acest obiect, făcând o adevărată apologie a iubirii creștine. „Vedeți, venerați frați, așa se adresează către episcopi, cât e de lipsă, să ne năzuim din toate puterile, ca iubirea lui Isus Hristos de nou să stăpânească între oameni. Năzuința aceasta, socotindu-o ca o problemă proprie a pontificatului nostru, nu vom scăpa-o nicicând din vedere; și vă îndemnăm să vă năzușiți și voi spre aceasta. Să nu încetăm a vesti oamenilor cu vorba și cu pilda vieții cuvintele sf. Ioan: ‚iubiți-vă unul pe altul‘ (I. Io, 3, 23). Instituțiile de binefacere, cari sunt atât de multe în zilele noastre, sunt desigur foarte frumoase și de laudat, dar numai atunci vor fi cu adevărat folositoare, dacă vor face să sporească în sufletele oamenilor adevărata iubire către Dumnezeu și deaproapele, căci altfel nu vor avea nici un preț; fiindcă, ‚celce nu iubește, rămâne în moarte‘ (I. Io, 3, 14)“.

Stăpânind această iubire în inimi, dela sine vor încetă și celelalte rele. Locul disprețului autorității și al legilor îl va lua de nou supunerea „nu din mânie ci pentru conștiință“ (Rom. 13, 5), și pentru că oamenii vor ști să aprecieze după cuviință învățătura sf. Apostol, că „celce se împotrivesc stăpânirii, rânduelii lui Dumnezeu se împotrivesc, iară cari se împotrivesc, judecată șieși vor lua“ (Rom. 13, 2). Mișcările sociale, pătrunse de adevăratul spirit creștin, după norma vestitei enciclice a lui Leo XIII „*Rerum novarum*“, nu vor mai avea nimic din manifestările pe cât de sgomotoase pe atât și de necreștinești ale socialiștilor de azi, promovând totuș neasămănat mai mult interesele muncitorilor și proletarilor. Da, pentru că lumea, care va ști să aprecieze după merit valorile ideale ale omului, nu va mai putea fi stăpânită de iubirea de argint, ci de iubirea bunurilor supranaturale, a fericirilor cuprinse în vorbirea de pe munte a Mântuitorului Hristos.

Atâta-i de mare puterea iubirii creștine!

Acesta-i răspunsul papei, din partea întâie a enciclicei sale, privitor la aceea, *ce ar fi de făcut pentru eliminarea re-
lelor ce au provocat și susțin războiul atâtor milioane de creștini.*

2. In partea a doua, Benedict al XV-lea ne dă un fel de program al activității sale, un fel de răspuns la întrebarea *cum se va năzuî el, și cum trebuie să ne năzuim cu toții, ca stăpânirea iubirii lui Hristos să se întindă tot mai mult în sufletele oamenilor.* Preamărind amintirea antecesorului său de fericită pomenire, care a lucrat cu rezultate atât de frumoase pentru întruparea acestui ideal, sf. Părinte accentuează înainte de toate, că pentru a putea înainta pe calea indicată și bătută de Piu al X-lea, „trebuie să lucrăm într’acolo, că *toate neînțelegerile și discordia ce ar fi între catolici să dispară și după acestea să nu se mai ivească altele noue; ci de aici încolo cu toții să simțească și să lucreze la fel*“. In lucrurile definite, toți au să asculte cu credință de acela, căruia Dumnezeu ia dat puterea magisterului, iar în celelalte lucruri e liber oricine, ca, între marginile credinței și disciplinei firește, să țină orice părere, dar și din eventuala ciocnire a acestor păreri „are să lipsească vehemența, care ar putea vătămă în mod grav dragostea; fiecare apere-și convingerile cu blândeță creștinească și nu-și acuze contrarii de necredință ori de învățături necorecte numai din motivul, că nu-i de o părere cu el. Voim, ca de aici înainte ai noștri să se rețină dela atari porecliri, cari vreau să făcă deosebire între catolic și catolic“.

Condamnând astfel mișcarea cunoscută sub numele de „*catolicism integral*“, care miroșiă erezie și modernism și acolo unde nu eră, sf. Părinte, pentru ca să nu se creadă, că ar intenționă reînvierea greșelilor condamnate solemn de antecesorul său, înoeste acea condamnare, îndemnând pe toți să se ferească din răspuseri de acea molimă, care „ca foc arzător este în toate zilele și la care vine, din rădăcină îl pierde“ (Iob 31, 12). Și nu numai de greșelile aceste trebuie să ne îngrozim, „ci și de spiritul și firea *modernismului*, care spirit dupăce a întrat odată în inima cuiva, într’atâta străbate științele, cultul și toate ramurile credinței, încât disprețuind tradițiunile, pretutindenea caută dificultăți“.

Ca un foarte puternic mijloc pentru întărirea legăturilor de iubire între oameni, sf. Părinte prezintă *spiritul de asociare*, care a dat naștere atâtor societăți catolice. „Ne bucurăm, așa zice, din tot sufletul de reuniunile catolicilor,... și dorim ca

acestea nu numai să se înmulțească, ci voim să și înflorească sub scutul nostru“.

Sf. Părinte se îndreaptă apoi cu gândul spre aceia, prin cari singuri poate să se înfăptuiască îndreptarea dorită, spre preoții Legii Nouă, spre *cler.* Dela episcopi cere față de cei ce au ordurile sacre o deosebită purtare de grijă, „încălzind în ei statornicia și sfințenia“, fiindcă „lucrul stă așa, că în biserică nu este bun mai momentuos decât acesta“. Preoții apoi la rândul lor, încă să-și împlinescă datorințele în toate și să se supună celor mai mari. Trebuie să accentueze aceasta într'un mod deosebit, fiindcă „nu toți își văd de administrarea celor sfinte; și nu rar se întâmplă Păstorului bisericii, că-i vine supărare și împotrivire de acolo, de unde pe dreptul ar putea să aștepte mângăiere și ajutor“.

Dacă astfel se va lucra, rezultatele nu vor putea să întârzie!

III.

Cunoscând acum mai amănunțit cuprinsul primei enciclice a noului papă, putem spune cu cea mai adâncă convingere, că ea vrednicește toată atențiunea lumii creștine. Ideile ce cuprinde sunt, ce-i drept, — dar nici nu se poate altfel! —, o parte din învățătura cunoscută a dumnezeesului Mântuitor, e nouă însă forma în care ele ni-se comunică, și mai cu samă e nou, fiindcă e izvorit din actualitate, punctul de vedere, în jurul căruia se grupează atât de armonic veșnicile adevăruri.

Enciclica ni-se adresează și nouă, bisericii române unite. Și deși nu se poate zice că ar fi într'însa ceva, ce nu ne-ar privi mai de-adreptul, ea are în schimb unele părți, cari se potrivesc într'un mod deosebit la referințele bisericii noastre; inspirate de-adreptul dela noi, și n'ar fi putut fi prinse într'o formă pentru noi mai actuală. Două sunt mai cu seamă direcțiile, privitor la cari găsim în enciclică directive și îndemnuri vrednice de considerarea noastră deosebită: 1. Ceeace ni-se spune privitor la reuniuni și 2. Chestiile ce se ating în legătură cu preoțimea Legii nouă.

1. Spiritul de asociare a creat și în sinul bisericii noastre o seamă de reuniuni, cum sunt bunăoară reuniunile de misiuni, reuniunile mariane și reuniunile de temperanță. Ele nici pe departe nu sunt însă atâtea, câte ar trebui să avem, și în sinul

lor nu stăpânește — pentru ce n'am spune-o?! — acel spirit de viață, care a putut să pună pe buzele papei cuvintele prin cari își exprimă bucuria pentru existența lor. Motivul pentru care putem spune, că stăm destul de înapoi în această privință, după părerea noastră, nu este lipsa puterii de viață din biserica noastră, ci împrejurarea, că în cercurile noastre bisericesti mai înalte pare că stăpânește încă un spirit, ce nu-și dă seamă în deplină măsură de importanța reuniunilor de acest fel. Este un fel de timiditate și rezervă la mijloc — în oarecare măsură proprie tuturor manifestațiilor noastre religioase —, care nu e bucuroasă de nouile cadre în cari ar fi chemată să se desfășure aceeaș viață creștină de mai înainte, și care parecă vede, să zicem așa, în instituția curatoratelor noastre bisericesti, acel grad de evoluție pe terenul asocierilor în materie ce atinge viața religioasă, peste care nu se poate, sau nu e bine, să se treacă. Iar acest spirit firește că nu va putea veni, ca el să inițieze și să conducă mișcarea reuniunistică, și, dacă nu se împotrivește eventual de-adreptul acelora cari pornesc mișcarea, ori dacă chiar parecă îi poartă anumit interes, el nicicând nu va putea să asigure mișcării viața, ce ar trebui să aibă. De aceea nu putem saluta cu destulă bucurie cuvintele papei, care *dorește ca reuniunile „să se înmulțească și se înflorească“*, fiindcă avem credința, că pe urma lor se va putea sparge și la noi gheața, ori, spartă odată, vom putea face și noi rost de aceea căldură, care poate aduce la înflorire chestia reuniunilor noastre, măcar și sub egida „sfintei Uniri“.

2. Deosebită considerare merită apoi și cele ce se spun în enciclică despre viața și datorințele clerului. Episcopii sunt îndemnați, ba chiar rugați cu insistință, să poarte deosebită grijă de preoții lor, „să încălzească statornicia și sfințenia“, să-i aibă, cu alte cuvinte, aproape de inima lor, pentru ca clerul de rând să simțească iubirea lor de părinte adevărat. Iar preoțimea este îndemnată să pună în serviciul sfânt pentru care a fost aleasă toate puterile de care dispune, alipindu-se cu iubire și ascultare de părintele ei, de episcopul.

Câtă potriveală nu este, Doamne, în aceste îndemnuri cu lipsele noastre! Preoțimea noastră, vorbind în general, stă încă destul de departe de idealul preotului care să fie *alter Christus*, și în timpurile din urmă se pare că a slăbit — pe alocurea cel puțin — și alipirea lor de episcop. Nu căutăm aici motivele acestui simptom destul de îngrijorător, mai ales în vre-

mile prin cari trecem, ni-se pare însă că nu greșim, când socotim, că între aceste motive ocupă un loc destul de însemnat și aceea parte din datorințele episcopilor, la care îi îndeamnă papa cu atâta insistință...

Dar nu mai continuăm în această direcție, fiindcă am trece peste cadrul ce l-am fixat dela început acestor reflexii.

Incheiem cu dorința, ca gândurile bune și îndemnurile curate ale Papei Benedict, să afle cuvenitul resunet pretutindenea, și îndeosebi la noi, în sinul scumpei noastre biserici.

Dr. ALEXANDRU RUSU.

„Integer vitae, scelerisque purus“.

— Pro memoria: † Dr. Augustin Bunea*). —

I.

Nu pot fi toți oamenii muncitori ai câmpului, și nici nu o pretinde nime. Tot asemenea nu pot fi toți muncitori în ogorul intelectual, și nici nu o cere nime. Nu se cere dela toți oamenii să fie comercianți; nu medici ori advocați; nu soldați și eroi; nu învățați și genii, căci ar fi o adevărată nebunie să se pretindă așa ceva. Dela toți oamenii se pretinde însă — și pe dreptul —, să fie caractere.

Avem dreptul să pretindem aceasta dela toți, fără deosebire de clase și de ranguri, și o cerem dela toți, pentru că o cere legea naturală și toți ne-o pot da. Poate fi caracter țăranul, păzindu-și și rămânând totdeauna numai pe dreptul său. Caracter poate fi muncitorul în ogorul intelectual, propunând adevărul și virtutea și combătând din răspuțeri nedreptatea și vițiul; caracter poate fi comerciantul, respectând drepturile sale și pe ale altora; poate fi caracter medicul, având conștiință; poate avocatul, luptând pentru dreptate; poate

*) Lucrare cetită în ședința comemorativă a societății „Inocențiu M. Clain“ a clericilor seminariului Bunevestiri din Blaj. Ii facem loc cu plăcere, fiindcă ne reamintește memoria bărbatului integru, care a fost o atât de fericită întrupare a ideilor ce au călăuzit sufletul marelui arhiereu, al cărui nume îl poartă societatea clericilor noștri. Și apoi credem, că e bine, că măcar pe această cale, să cercăm a reînviă memoria aceluia, deasupra mormântului căruia a plâns un neam întreg.

soldatul, împlinindu-și datoria și poate fi caracter geniul, neabuzând de faima sa.

Și dacă n'ar fi nime mai învățat, decât un țăran, dar în schimb s'ar găsi multe caractere, fericirea omenirii ar fi pe un grad mult superior celui de azi. Dar fiindcă lumea e așa cum o vedem cu toții: cu multe viclenii și puțină omenie, e într'adevăr o virtute, un mare merit pentru cineva să fie un adevărat caracter. E destul, și și-a împlinit în mod strălucit chemarea, cel ce a dus o vieață întreagă luptând pentru dreptate și virtute, pentru că a fost un caracter.

Iar dacă cineva, și pe lângă facultăți sufletești extraordinare își păstrează nepătată vieața cinstită, fi-va meritul lui înzecit și virtutea lui neasemănată.

Un atare bărbat a fost *Dr. Augustin Bunea*, care înaltele facultăți sufletești: mintea ageră și puternică, inteligența și prevederea neasemănată și voința de fier, le-a știut împreună și sălășlui în aceeași ființă a sa, în care s'a concentrat tot ce a fost drept în tatăl său, toată bunătatea mamei sale, tot eroismul și tactul eroului dela Lissa și Solferino — între ai cărui nepoți s'a numărat —, toată serioșitatea bărbatului matur, toată gingășia și sinceritatea religiei sale și tot zelul creștinilor adevărați. O serie întreagă de însușiri și facultăți bune s'au împreunat în sufletul lui, formându-l într'un caracter adevărat mare și puternic, căruia i-se potrivește atât de bine cuvintele poetului: „integer vitae, scelerisque purus“.

Și cum aş putea arăta eu, în adevărată lumină caracterul atât de mare al neuitatului canonic? Imi vine să-mi osândesc cutezanța, cu care mi-am propus să arăt caracterul marelui bărbat. Da îmi vine să mă osândesc, pentru că puteri, ca ale mele, nicicând nu vor fi în stare să pătrundă, dar mai ales să facă cunoscut și altora, în adevărata lui valoare un suflet ca al bărbatului, pe care întreagă Româניהa l-a deplâns.

A cunoaște sufletul copilului nevinovat, fără îndoială cere o mare oboseală și știință. Dar a cunoaște întreg sufletul unui bărbat, și încă al unui bărbat ca Augustin Bunea, cere neasemănat mai multă oboseală și pricepere.

Căci într'adevăr! Toată vieața acestui erou, nu este altceva decât suflet, caracter. Căutați în tot ce ne-a rămas dela el și vă veți convinge. Cercați cărțile lui! Sunt multe acestea și din ele se pare, că anume l-a înzestrat Dumnezeu cu talent de istoriograf, ca să fie cât mai intensivă dragostea lui față

de neam, carea singură i-ar fi făcut numele neperitor. Și deși în nici una din cărțile sale nu scrie despre sine, toate grăiesc despre el. Prin stilul lor clar și ușor, ele sunt mărturia sufletului său deschis; conținutul lor istoric mărturisește despre nobila aplicare a sufletului său: că s'a însuflețit de ideile marilor săi înaintași Samuil Clain, George Șincai și Petru Maior, cari și sufletului lui i-au dat o trăinicie și energie deosebită. Scrierile lui îl fac cu adevărat vrednic urmaș al celor trei mari luceferi ai neamului, căci din ele transpiră — ca și din ale acelora — dorința fierbinte de a-și ridică neamul oropsit și de a-și asigura drepturile, pe cari trebuie să le aibă un popor conștiu de sine. Constatările sale din acele scrieri, făcute totdeauna în urma puterii stringente a documentelor, ne dovedesc loialitatea sufletului său, care nu cu idei preconcepute, ci cu dreptatea s'a încununat. Splendoarea neperitoarelor lui discursuri dau dovadă despre frumsețea și gingășia sufletului său, care, pătruns, dar nu copleșit, de durerea cauzată prin soarte, se întinde elastic, vibrează puternic și dă expresiune într'o impecabilă formă senzibilității lui extraordinare. Iar energia, ce transpiră din cărțile lui, pretinde dela cel ce le cetește să-i recunoască cea mai frumoasă proprietate a caracterului său: siguritatea convingerilor și curajul statornic de a-le apăra.

Acesta e caracterul lui Bunea, după prima privire asupra operelor sale. Dar dacă ne vom ageri ochiul și ne vom întezi mintea, e imposibil, să trecem așa de ușor preste aceste note ale neasemuitului caracter. O singură carte și e în stare să cuprindă tot ce-i caracteristic unui suflet! Dar o serie de cărți, scrise de aceeaș mână și la îndemnul irezistibil al aceluiaș suflet?! Vor vorbi acestea despre acelaș suflet, însă fiecare va fi o mărturie deosebită și toate la oaltă vor da dovadă neîndoielnică despre un caracter hotărît, neșovăitor.

Vom fi cetit noi multe de când suntem. Multe — așa numite — frumseți stilare îngrămădite una preste alta ne vor fi mișcat sufletul, dar poate nu ne-am dat seamă, că acelea, în cele mai multe cazuri au pornit din un caracter superficial. Numai acela caută să impună prin formă, care n'are fond și e cu mult mai ușor a vorbi frumos, decât a vorbi bine. Augustin Bunea nu a fost așa. Nu vom găsi la el frumseți anume căutate. Vom afla însă limba românească în cea mai frumoasă formă a sa: scurtă, clară, armonioasă, dar totodată gravă și

plină de măsură, ca să mărturisească de caracterul deschis, grav și măsurat din care a izvorit.

Bunea a scris istorie. Dar nnde se poate spune mai mult neadevăr decât în istorie. Și chiar dacă s'ar dovedi ulterior falsitatea spuselor cutărui istoriograf, totuș orgoliul lui a fost satisfăcut cel puțin în parte și va fi mulțumit, că s'a vorbit și de el. Dar dacă vom examina pe cel mai mare până acum și primul istoriograf critic român ardelean, va trebui să strigăm cu toții, că a iubit dreptatea și s'a luptat pentru ea. Iată caracterul lui! Drepte și deschise i-au fost căile și în fața dușmanilor a apărat dreptatea.

Și tocmai adevărul pe care el l-a apărat, a influențat nepus de mult asupra sufletului său, care și din fire eră foarte statornic. Imbrăcat în adevăr, el se pune ca și o stâncă nemșcată în calea falsității și aceasta se lovește de pieptu-i larg și puternic și cade sdrobotită, ca să se amestece cu noroiul din care a cutezat să-și ridice capul sumeș. Intr'adevăr, s'au găsit și oameni de aceia, cari cu intenții mârșave și-au ridicat glasul, sau și-au întrebuițat peana. Și cine a fost cel ce s'a opus îndată din răspuneri acolora, dacă nu canonicul din Blaj, caracterul căruia azi îl proslăvim.

În vremi de sinceră și adâncă jale, când biserica noastră și-a pierdut rând pe rând bărbații însemnați, cine a fost cel ce arată, cum nu se poate mai bine, adevărata pierdere? Dar cine a fost și acela, care, simțind însuș în cel mai mare grad durerea neamului, știă totuș să liniștească inimile, să dea tărie sufletelor și să inspire totuș nădejde în viitor, în o soarte mai bună? — Eră glasul lui Bunea sonor și dulce, vestind simțemintele inimii adânc atinse, dând la lumină nestrămutata lui încredere în Cel ce viețile le-a dat. Cuvântul lui eră în stare să străplânte în toate inimile aceeaș liniște încrezătoare, care pe el l-a făcut optimist până când și-a dat ultima suflare.

Iată dar în aceste, o nouă notă a sufletului său mare: a fost un caracter pătruns de moralitate și povățuit de nestrămutatele adevăruri ale creștinismului.

II.

A fi bărbat de știință e mare lucru. Neasămănat mai mult e însă, când cineva pe lângă aceasta mai ia parte și în vieța publică. Celui dintâiu i-se cere pe lângă facultățile sufletești eminente numai voința puternică de ale întrebuiță. Și dacă

a ajuns la un rezultat nou, dar sigur, nu e absolut necesar, ca acesta să fie aprobat îndată și din partea altora. E de ajuns să aibă el convingere despre adevărătatea rezultatelor obținute și, aprobarea altora, mai curând ori mai târziu, dar sigur, că va urma. Și toate rezultatele lui nu au rămas zădarnice; li-se va putea lua folosul de aici încolo. La un bărbat însă, care i-a parte activă în viața publică nu e așa. Acesta va trebui să aibă eminente facultăți intelectuale, va trebui să aibă voință de fier, fără de care nu se poate crea nimic de valoare; dar pe lângă aceasta va mai trebui să aibă un puternic simț de actualitate și ce e mai mult, va trebui să-și știe impune părerile și convingerile. Fără de acestea e zădarnic tot talentul lui. Și toată munca creierilor lui probabil nu va aduce nici un folos real, pentru că e cunoscut de toți și nu încapă îndoială, că timpuri anumite pretind oameni anumiți și că în nici un alt ram nu-și pot pierde actualitatea o seamă de idei, ca tocmai în viața publică.

Dr. Augustin Bunea, știm prea bine cu toții, a pătruns mai bine decât oricare altul spiritul vremii sale și a avut puterea neasemănată de a-și impune părerile și convingerile — și chiar de aceea a jucat un rol așa de însemnat și în viața publică. Dar ce l-a făcut pe el și aici să exeleze printre alții? Dacă l-a ridicat încâtva lumina minții sale, dacă l-a ridicat zelul lui neobosit, e sigur că neasemănat mai mult l-a ridicat tocmai caracterul lui, căruia nu i-se putea băgă vină. Bunea a știut unî în sine armonios și în modul cel mai eficace datorințele și drepturile cetățeanului fidel, datorințele și idealul naționalistului înflăcărat și datoriuțele și idealul creștinului bun. Aceste raporturi, pe cari fiecare individ le are ca membru al societății el le-a știut vădi cum nu se poate mai bine și caracterul lui apare în aceste trei relații, ca unul singur, dar bine determinat, fiind în deplină congruență cu acela pe care îl vedem în operele lui literare.

Priviți-l ca cetățean! Ca atare, el, ca și noi n'a prea avut drepturi ori mai bine zis, drepturile lui, ca și ale noastre au fost cam numai pe hârtie. Dar să nu vorbim de asta. În schimbul drepturilor pe cari nu le-a putut gustă, sufletul lui și-a știut luă asupra-și datorința, de aș pretinde drepturile. Și așa a știut face sufletul lui drepturi de cetățean din datorințe de român. A cerut și nu i-au dat, — a pretins; și dacă nici acum nu i-au dat, a știut persevera, pentru că eră convins,

că numai aceia vor intra în împărăția cerului, cari vor ști rămâne statornici până în sfârșit. Și oricâte desiluzii ar fi încercat în calea râvnei sale spre mai bine, a fost în stare să nu devieze de pe drumul cetățeanului credincios. Iar la aceasta, l-a constrins caracterul lui lipsit de orice umbră a falsității și drept ca o lumină.

Acelaș caracter, care l-a făcut cetățean credincios, a făcut din Bunea și un român mare, un naționalist înflăcărat. Priviți și învățați dela el, ca dela românul cel mai conștiu de datorii. Când drepturile tale nu-ți sunt respectate după cuviință, e ușor să le plângi, mai ușor să le dorești, dar e foarte greu să lupți pentru ele. Și Bunea a fost unul dintre acei puțini, cari nu se plâng, că n'au, nici nu se milogesc ca să capete, ci luptă ca să câștige. Și lupta lui înverșunată și-o poartă până cade zdrobit de... greutatea poverii, pe care cu stăruință a purtat-o pe umeri.

Și în învălmășeala luptei, în avântul însuflețirii, Inima lui e stăpânită de mintea-i luminată, carea, călăuză totdeauna, a fost însaș totdeauna călăuzită de moralitatea cea mai strictă a legii sale. Se știe anume, că Bunea a fost nu numai preot, ci idealul preotului. Conștiința datorinței perfect împlinite nu l-a amăgit cu dorințe deșerte de înaintare, ci l-a îndemnat și pe mai departe la îndeplinirea tot așa de conștiențioasă a datoriei. Intr'adevăr! Toți câți vorbesc despre Bunea îl pun model de muncă neîncetată. Și pe dreptul pentru că el toată viața a rămas credincios cuvintelor pe cari le-a spus în mai multe rânduri, că preferă să trăiască mai puțin, dar să lase în urma sa roadele unei activități încordate, un folos pentru posteritate, decât să ajungă bătrânețe adânci fără roade. „Mai bine 50 de ani și opere folositoare, decât 70 de ani în tihnă și fără rezultate“. Să ne însemnăm bine aceste cuvinte și să cetim din ele în inima din cari au ieșit. Ele ne vor spune, că cel ce le-a rostit a fost un caracter, da! un caracter, un suflet, care a știut subjugă întru toate trupul...

In veci pomenirea lui!

NICOLAE POPA.

Încă ceva despre Biblia românească.

Biblia e o carte, ca și care nu se mai găsește. Scrisă sub inspirația Sfântului Duh, ea cuprinde cele mai înțelepte cuvinte, nu numai în ce privește credința, ci chiar și în ce

privește viața de toate zilele, căci în cărțile așa numite filosofice ni se dau cele mai bune povețe. De aceea, dacă la un popor se simte nevoia unei cărți, cea dintâiu trebuie să fie sfânta Scriptură, cum de fapt și este la toate popoarele creștine. Cu toate că această sfântă carte nu e izvorul nemijlocit al credinței noastre, nici regula de credință, cum e la protestanți, și de aceea nici nu trebuie exagerată valoarea ei, totuși rămâne Scriptura cea mai de frunte din toate cărțile, și dacă conducătorii sufletești țin să tipărească vre-o carte cu cuprins moral, fără doar și poate Bibliei i-se cade locul cel dintâiu. Cu toate acestea lucrul la noi stă altfel, noi nu ținem, cel puțin astăzi, să tipărim Biblia pentru popor, și de aceea am auzit o acuză dela un pocăit român din părțile Huedinului, că noi ascundem această sfântă carte dela ochii poporului. O ascundem prin faptul, că nu publicăm Biblia, și prin faptul, că părțile publicate sunt scrise într'o limbă așa de întunecată, încât poporul nu le înțelege. Amândouă sunt greșeli foarte mari, și denotă o mare slăbiciune de suflet a conducătorilor de astăzi ai poporului nostru.

Ca vorbă de încheiere mai spunem ceva despre Bibliile publicate de societatea biblică britanică, și despre extrasele liturgice făcute din această carte. Pocăiții, cari au știut să facă să pătrună din nou în inima bisericii românești erezul protestant, împart această Biblie pe un preț bagatel, încât traducerea lor au pătruns mai mult în casele Românilor decât toate celelalte traduceri românești.

Tendința societății biblice britanice de a împărți gratuit, ori aproape gratuit, sfânta Scriptură a făcut ca această carte, ori câte ar fi scăderile ei, să fie o carte ce merge în toată lumea, ca și apostolii lui Hristos. Nu atâta ediția bună, cât mai mult cantitatea o au acești oameni înaintea ochilor, deși caută și oameni de știință, cari să pregătească niște ediții mai bune, cum au făcut și la noi la Români cu profesorul dela facultatea de teologie a universității din București, Drul Nitulescu. Acesta, la cererea numitei societăți, a tradus Testamentul Nou, ce l-a publicat sub titlul: „Noul Așezământ, tradus din limba greacă, București 1897“. Cartea a fost prezentată Academiei Române spre a fi premiată, dar Academia a refuzat premiarea acestei lucrări, pe care raportorul, păr. S. Fl. Marian, a găsit-o foarte slabă și „mult mai inferioară decât cele de

mai înainte¹⁾. Pe lângă aceea că schimbă numele proprii din *Iosif* în *Iosef*, *Emanuil* în *Emanuel*, *Irod* în *Erod*, cari sunt bine fixate în limba noastră, și dintre cari pe unele nu le mai poți schimba nici cum, traducerea mai are o mulțime întreagă de păcate, introducând în câmpiile Sfintei Scripturi miasmele vieții moderne de astăzi, cum sunt: *santuar*, *templu*, *portic*, *a desfințâ*, *adulter*, *a demonizâ*, *spiritual* și altele²⁾. Nitzulescu a dat unor cuvinte înțeles greșit, a încurcat înțelesul textului original, și a dat pe povârnișul învățaturii protestante, pentru aceea nici nu a fost propusă spre premiare cartea lui. De altfel toate edițiile românești publicate de societatea biblică britanică au o mulțime de greșeli, pe cari le rezumă foarte bine părintele Simion Popescu, ale cărui vorbe le publicăm și noi aici: „Societatea biblică britanică... a tradus-o (Biblia) și în limba românească. Numai cât aici n'a procedat cum trebuia. N'a tradus Biblia în limba românească vorbită, ci în o limbă, i-am zice, ticluită. Căci, în loc să fie angajat la această mare și gingașă lucrare oameni deplin competenți, capabili a răspunde din toate punctele de vedere grelei sarcine, ce le impunea: lucrarea au dat-o pe mâna unor literatori străini de biserica ortodoxă și de limba vorbită a bisericii române. Aceștia nu ținură seamă, că biserica noastră: a) își are Biblia tradusă în limba ei vorbită; b) că această traducțiune e întocmită după LXX...; c) la traducțiune s'au ținut strâns verbal de textul nemțesc...; d) stăpâniți de curentul latinizării, cu ajutorul dicționarului latin, ne-au dat o traducțiune latinizată, cu totul străină de firea limbii românești peste tot, și de limba cărților bisericești în deosebi“³⁾.

Mai trebuie spuse câteva vorbe despre extrasele făcute din Sfânta Scriptură pentru a fi întrebuințate la slujbele liturgice. Le zicem extrase, cu toate că ele nu sunt scoase din traduceri, ci fiecare făcute, mai mult cum a tăiat capul pe editorii lor; ele vreau să fie „îndreptări“, dar de fapt în multe privințe nu sunt decât stricăciuni. Ele nu au putut să păstreze textul sfânt al traducerilor, ci au trebuit să le imprime caracterul oamenilor, cari au muncit la ele, cu toate slăbiciunile lor etimologice. Acești oameni și-au uitat, că ei sunt organul

¹⁾ Vezi raportul în Analele Academiei, Seria II. p. 282.

²⁾ Op și loc citat, p. 283.

³⁾ Simion Popescu, Septuaginta și textul evreesc al Testamentului Vechiu în biserica ortodoxă. București 1908, p. 4.

Sfântului Duh, ale căruia vorbe trebuie să le dea ei, și nu cartea lor de gramatică, poporului setos de cultură sufletească. Bine zice un scriitor al nostru: „Sub influența curentelor literare, pornite dela Samuil Micu Clain încoace, limba noastră bisericească a suferit înfrângeri mortale. Părăsită odată temelia unică și sigură a unei unitare și tradiționale limbi bisericești, pe care nu un om, nici o comisie, ci sufletul uriaș al mulțimii, care prin ea s'a rugat, s'a înălțat și înduioșat secolii dearându-l, s'a zămislit în numele curentului latinist. altă limbă bisericească, aspră, vătămătoare și lipsită de timbru¹⁾. Etimologiștii au uitat cu totul, că dacă se traduce această sfântă carte, ea se traduce pentru popor, care după cum spunea așa de frumos Kogălniceanu, nu consistă din câteva mii de nădrăgari, ci din atâtea milioane de oameni, în cari numărul mic al cărțurilor dispare²⁾.

Ar fi un lucru nesfârșit să te ocupi de toate cărțile liturgice, scoase din Sfânta Scriptură și publicate în toate părțile de Români, de aceea ținem aici cont numai de câteva dela Blaj și dela București. Apostolerul dela Blaj din 1878 are unele îndreptări bune, însă îl strică foarte mult latinizările. Pe când în apostolul zilei întâiu de Paști, Clain avea vorbele următoare: *poruncind, făgăduința, mărturii, Duhul Sfânt*, cel dela 1878 le schimbă aceste vorbe înțelese de popor, punând în locul lor altele, pe cari poporul nu le mai înțelege: *demândând, promisiunea, Spiritul Sfânt și martori*. Nu a trebuit să treacă mult timp, și blăjenii s'au convins de greșala ce au făcut-o, și în apostolerul dela 1911 nu mai dai din aceste patru neologisme decât de unul: *Spiritul Sfânt*, care la unii uniți mai servește încă de firmă. Neputând ei să arate altă dovadă mai puternică, a vieții acestei sfinte uniri, leagă de bieteile vorbe sarcina, ce ar trebui să o poarte ei, așa cum au purtat-o înaintașii lor glorioși, cari s'au închinat la *Duhul Sfânt*. Păcat, că acest apostoler dela 1911 nu a îndrăsnit să se întoarcă cu desăvârșire la tradiția veche, și mai are cuvinte ca: *sperează, serviți, gloria, neauă, conceput*³⁾. Evanghelia dela 1900 e

¹⁾ Tipărirea Bibliei, articol prim în »Unirea« din Blaj dela 3 Martie 1914, anul XXIV. Nr. 21.

²⁾ Vezi »Sămănătorul« 1903, p. 821.

³⁾ O mare greșală a Apostolerului, că ținându-se orbiș de pericopele textului grec, aprobat la Roma, șterge unele propoziții, pe cari noi le auzim în continuu din textul vechiu. Cel vechiu avea la p. 64: »Rogu-vă dar pe voi, să-mi fiți mie următori, *pe cum și eu lui Hristos*«; partea subliniată lipsește în cel nou la p. 72, deși urechea noastră o cere.

lucrată de aceiași oameni ca și apostolerul dela 1911, dar e mult mai latinizată, introducând *oara* în locul *ceasului*, *dimiți* în loc de *slobozești*, *promis* în loc de *făgăduit*, *persecutat* în loc de *gonit*. Admite orișicine că acest cuvânt din urmă trebuie înlocuit, cu forma lui mai lungă *prigonit*, căci mai are și o altă însemnare, care nu poate să dea voie ca el să fie în cartea aceasta sfântă. Are apoi *ospătar* în loc de *gazdă*, *spesă* în loc de *cheltuî*. Uneori a dormitat și aici traducătorul, și a schimbat textul bun al lui Clain, introducând altul rău. Clain are: „fiind séră în zioa acéia, în zioa cé dintâiu a săptămânii“¹⁾, pe care Evanghelia dela Blaj il schimbă cu acesta: „fiind seară în ziua aceea, întru una de Sâmbete“, care text rău tradus, și rău interpretat de pocăiți, le servește acestora de dovadă, chiar înaintea autorităților civile, că ei fac bine dacă prăsnuiesc ziua Sâmbetei.

Trecem la cărțile rituale dela București, pe cari le-a cercetat cu deamănuntul Dl Onisifor Ghibu, dela care împrumut tot ce public aici despre apostolerul și evanghelia dela București. „Apostolul cuprinde și el o sumedenie de greșeli, afară de greșala aceea comună aproape tuturor cărților sf. Sinod, că traducerea în general e cu mult mai palidă, mai prozaică decât în cărțile vechi, — greșeli, dintre cari remarchez următoarele: *predat*, *presupuneam*, *navigat*, *pretext*, *ancora*, *demnități*, *autoritate*, *genealogii*, *permis*, *profeșită*“²⁾. „Mai bine și mai cu temeinică îngrijire e redactată Evanghelia (obvine și aici *custodie*, *felinar*, *sinagoguri*).“³⁾

Nu știu, dacă își dau seama oamenii noștrii, că aceste extrase din Sfânta Scriptură de aceea se cetesc în biserică, pentru ca să le înțeleagă poporul. Despre limba bisericii noastre sper să pot vorbi de altă dată, tot în aceste coloane, dar acum, vreau să ating numai chestiunea cărților liturgice împrumutate din Sfânta Scriptură. Toată Scriptura e scrisă în limba poporului, și aceasta e deosebit accentuat de sfântul apostol Pavel, care a scris mai mult ca toți, și anume ca să fie cetite în biserică, la slujbe, scrierile lui. El zice: „Nu m'a trimis Hristos să botez, ci să vestesc evanghelia, nu întru înălțimea cuvântului, ca să nu se facă înzadarnică crucea lui Hristos“⁴⁾. Așa a și predicat el: „Iar eu venind la voi fraților,

¹⁾ Io. 20, 19.

²⁾ Vezi Onisifor Ghibu, Limba nouelor cărți bisericești. Reproducere din »Telegraful Român«, Sibiu 1905, p. 68—70.

³⁾ Op. cit., p. 73. ⁴⁾ I. Cor. 1, 17.

venit-am nu întru înălțarea cuvântului, sau a înțelepciunii, vestind vouă mărturisirea lui Dumnezeu¹⁾. Nu cu cuvinte înalte, cum se spune pe valea Mureșului: nu „cu vorbe pe sus“ a vestit Sfântul apostol cuvântul Domnului, căci știeă, că așa nu va face nimic, oamenii nu vor cunoaște legea Domnului, și atunci înzădar a murit pe cruce Isus, — ci așa ca să înțeleagă toți, cum s'ar zice: „pe prostie“, cum spuneă Coresi în Tâlcul Evangheliilor: „să putem înțelege noi mișelamea“²⁾. Așa a vorbit Pavel, așa e scrisă învățătura lui în sfintele scri-sori. Acum, când se traduce această învățătură populară, de ce trebuie tradusă în o altă limbă decât în care a fost original? Poate pentru a scoate mai bine la iveală înțelesul sfintelor Scripturi, care în haina cea „mojicească“ nu iese destul la evidență? Oricât ar fi de învățați traducătorii cărților sfinte, atâta frumusețe nu vor fi în stare să dea limbei, cât a dat acest împletitor de coșarci. Și apoi de ce se traduce în limba românească Sfânta Scriptură, dacă nu pentru poporul, a căruia e această limbă, căci cărturarii, cari știu mai multe limbi, pot să cetească această carte în traduceri mai bune, de cum sunt în stare să le facă ai noștrii. Iar dacă se face traducerea pentru popor, ea nu are alt rost, decât să dea poporului evanghelia lui Dumnezeu în o formă plăcută și în o limbă înțeleasă³⁾.

În traducerile românești de până acum sunt încă multe greșeli. Cea mai mare va rămâne aceea, care a rupt tradiția cu cei bătrâni, și a pocit limba. Dar mai sunt lucruri multe de îndreptat și în traducerile vechi. Mai întâiu trebuie scoase afară ebraismele, cari conturbă înțelesul, și zăpăcesc pe cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu. De exemplu cuvântul „a bine-cuvântă“ are în limba evrească înțelesul lui „bлагослови“ cel vechiu, și pe lângă acesta și înțelesul de a înjură. Acest înțeles îl întâmpinăm în cartea lui Iov, unde Satana îi spune lui Dumnezeu, că e ușor lui Iov să fie drept, doar are tot ce îi trebuie, dar poftescă Dumnezeu și să atingă de Iov, să vedem, dacă nu-l va înjură în față? Biblia românească are textul, ca și celelalte: „Ci trimite mâna ta, și te atingă de toate

1) I. Cor. 2, 1.

2) Vezi Bibliografia rom. veche, tom. I, p. 9.

3) Vezi Franz Jetzinger, Bemerkungen zum Verständnis und zur Übersetzung der Vulgata in »Katholische Kirchenzeitung« din Salzburg, anul 1914 (LI) p. 476.

câte are, fără numai de te va binecuvântă în față¹⁾, care vrea să zică: „acolo te închină-necuratului, te înjură“. Cum în limba română nu se poate atribui cuvântului însemnarea a doua din limba jidovească, trebuie pus alt cuvânt, care exprimă ideea textului original. Tot așa stăm cu „a mărturisi“, care în sfânta Scriptură înseamnă în cele mai multe locuri „a lăuda pe Dumnezeu“, trebuie înlocuit în tot locul, unde e aceasta însemnarea cu cuvântul arătat. Tot așa trebuie procedat cu cuvântul a binevesti, când el denoată o vestire, ce nu poate să fie bună. Biblia de Buzău zice: „Măcar noi, sau înger din cer de vă va binevesti vouă afară de ceea ce am binevestit (eu) vouă, să fie anatema“²⁾. Nu poate fi pedepsit un om, nici un înger, care vestește bine, ci numai unul, care face ceva rău. Vorba grecească *εὐαγγελίζειν* și-a pierdut cu totul însemnarea de bine, legată de *εὐ*, și înseamnă pur și simplu a vesti, ori cum are textul blăjan la acest loc a propovădui. Apoi construcțiunea prunumelor relative cu prepoziții se face în limba jidovească într'un alt chip, decât în cea românească. În a noastră nu trebuie făcută traducerea cu reduplicațiune, cu repetirea prepoziției, căci aceasta nu o cere firea limbei, și repetirea conturbă foarte mult³⁾. Nu trebuie să uităm, că scrisorile sfântului Pavel și celelalte cărți din Testamentul Nou, cari au străinisme, le au, pentrucă așa vorbiau cei ce trebuiau să asculte scrisul lui. Dacă ar fi scris sfântul apostol Românilor de astăzi, cu siguranță că ne dispensă de plăcerea atâtor ebraisme.

Lăpădând aceste străinisme, facem limba Bibliei mai naturală și mai plăcută. Când vom avea și noi o Scriptură cum se cade, pe care să o poți răsfoi ușor, putem așteptă dela preoți să-și facă predicile după toate regulile omiletice, și să învețe citatele pe din afară. Acum să ceri dela ei așa ceva, e un lucru în cele mai multe cazuri foarte greu, uneori poate imposibil, căci avem în traduceri o mulțime de texte, cari sună rău românește, cari rostindu-le preotul așa, se face de rușine. Un alt lucru destul de greu e menținerea cuvintelor vechi, cari nu mai sunt astăzi în uz, cum sunt: *nemernic* în înțelesul de *străin*, căci azi *nemernicul* e tot una cu *ticălosul*, *sofie* în loc de *sof*, căci vorba veche se întrebuintează astăzi numai pentru sexul feminin, pe când în Sfânta Scriptură o găsești foarte adeseori ca arătând pe bărbați, de pildă la Luca 5, 7:

¹⁾ Iov 1, 11. ²⁾ Gal. 1, 8. ³⁾ Vezi »Cultura Creștină« A. IV. p. 200 urm.

„Și au făcut semn soțiilor sale“, și vorbește despre prietiniile lui Simon, cu cari mergea el la pescuit, cari erau bărbați. Mai e apoi *ado* în loc de *adu*, care de sigur e greșit, căci „*ado*“ e din „*adă-o*“, iar în Sfânta Scriptură sunt cazuri, în cari găsești această formă ca imperativ fără ponume personal feminin. *Mâi* e vorbă bună, întrebuințată în unele locuri, deși în cele mai multe locuri e *rămâi*, cum a și pus Biblia de Buzău¹⁾. Cuvintele: *a goni*, *nemernic* în înțeles de *străin*, *soție* în loc de *sof*, și altele, cari pot să aibă două înțelesuri, vor trebui eliminate fără nici o discuție; celelalte, cum e „*mâi*“ se vor mai putea menține numai cu mare greutate, căci ele sunt crengi uscate, cari nu dau nici un rod înțelesului, iar Biblia nu avem voie să o legăm în robia limbisticii, ea trebuie să fie izvor pururea curgător de învățătură clară, iar aceasta nu va putea fi, dacă menține vorbe neînțelese de popor.

Multe greșeli mai sunt în Biblie la traducerea articolului. În limba greacă vorba *χριστός* e un cuvânt comun, întrebuințat pentru orice „*uns*“, dar românescul *Hristos* e nume propriu. Dacă înaintea numelui grecesc vedem articolul determinator, în românește nu trebuie să zicem „*Hristosul*“, căci nu e nevoie de acest articol, după cum nu zicem, și nu putem zice: „*Ioanul*“. Cu articolul trebuie să fim foarte băgători de seamă, căci fiecare limbă își are legile ei, și în românește nu trebuie tradus în totdeauna articolul din grece. În țara românească de un timp încoace se dă multă atențiune grecei, și se bagă în cărțile bisericești vorbe ca: *teologhisi*, *evsevios*, *eleu*, *filantropie*, *doxologire*²⁾, și de aceea putem să cetim în Biblia de Buzău: „cu darul sunteți mântuiți“, pe când cea dela Blaj are mai românește: „cu dar sunteți mântuiți“³⁾. Astfel de greșeli se găsesc mai multe, și nu e lucru cu mirare, doar munca traducerii a obosit pe oameni, și i-a făcut adeseori să nu-și mai aducă aminte decât de ceea ce aveau înaintea ochilor. E de datorința urmașilor să plivească buruienile din grădina moștenită.

Când vreau să termin cele ce doriaș să le spun despre Sfânta Scriptură, în special despre traducerile românești nu pot să trec cu vederea o idee, care s'a accentuat de multă vreme: Biblie uniformă pentru toți Românii. Chestiunea a fost pusă și în altă formă, că adecă toate cărțile noastre bisericești să fie uniforme, și spre acest scop să se numească o comisiune, care s'ar compune din teologi, ori chiar din membrii Academiei

¹⁾ Luca 24, 29. ²⁾ Vezi Ghibu, op. cit. p. 44 și urm. ³⁾ Efez. 2, 8.

Române și din teologi, cari ar avea de lucrat partea teologică, rămânând limba în sarcina academicianilor¹⁾. Unii admiteau, ca din această comisiune biblică să facem parte și noi Români uniți, alții nici nu ne pomeniau numele, ori vorbeau categoric numai despre cei neuniți cu Roma. În teorie e lucrul foarte frumos, dar în realitate e imposibil, chiar și dacă s'ar compune comisiunea numai din teologii bisericii neunite, căci ar fi foarte multe deosebiri de vederi, atât în ce privește limba, cât și în ce privește partea teologică, și n'ar fi cine să spună cuvântul hotărâtor.

Chestiunea Bibliei românești unitare s'a rezolvit altfel. Biblia lucrată de învățații Blajului au primit-o mai întâiu Moldovenii din Basarabia, retipărindu-o la Petrograd, după ei au recunoscut-o de cea mai bună Biblie românească și au retipărit-o cu puține modificări de seamă cei din România, publicând Biblia dela Buzău, iar mai pe urmă a recunoscut-o, nu cu gura, dar prin faptul că a transcris-o aproape pe deantregul, mai mult chiar decât cei dela Buzău, mitropolitul Șaguna. Avem deci un text recunoscut de toți Români. Acesta ar trebui să servească de bază, și acolo, unde nu încăpăținarea, ci știința ar putea să dovedească greșală ori întunecime de înțeles, să schimbe edițiile mai nouă, luând însă de povățuitori pe înțelepții diortositori ai Bibliei de Blaj, cari nu au schimbat decât acolo, unde eră absolută nevoie.

O bună ediție românească a Sfintei Scripturi ar fi o cinste a întregului nostru neam, un mare folos sufletesc atât pentru preoți, cât și pentru popor, și în zilele de astăzi, când pocăiții dărimă tot mai mult din trupul nostru, un zid de apărare și de biruință în contra lor. O ediție rea românească a acestei sfinte cărți ar însemna mai înainte de toate o risipă de parale la un popor sărac și lipit pământului, apoi o desăvârșită lipsă de inteligență și de interes pentru ridicarea neamului nostru.

Dr. IOAN BĂLAN.

¹⁾ Vezi chestiunea aceasta tractată ori atinsă în Dr. Augustin Bunea, Mișcarea literară-religioasă la Români din Ardeal și Țara Ungurească în Convorbiri literare din 1908. Nr. 1. p. 122 urm.; Ioan Bianu, Despre introducerea limbii românești în biserica Românilor p. 24; Foaia bisericească, redactată la Blaj de Dr. Alexandru Grama, anul I (1883), Nr. 13, p. 214 urm.; Simion Popescu, op. cit. p. 36; Dr. Nicolae Bălan, Un congres biblic românesc, Sibiu 1912, p. 14.

O chestie ce trebuie ținută la suprafață.

— Înființarea unei parohii gr.-cat. române în Budapesta. —

Încă fiind universitar în Budapesta am pledat într'un articol publicat în Nr. 16. din „Unirea“, anul 1911, pentru înființarea unei parohii gr.-cat. românești în capitala țerii, insistând asupra necesității neînlăturabile a înființării aceleia. Durere însă, acel articol n'a avut alt răsunset, decât că a fost remarcat și aprobat de această revistă. Fiind adânc convins că lucrul nu trebuie lăsat baltă și că consistoarele noastre ar trebui să se cugete cât mai serios la înlăturarea primejdiilor ce amenință o mare parte a bisericii și neamului nostru din lipsa acestei parohii, am socotit că e bine să cerc a reînvia această chestie.

Ne tot plângem, că intelectualii nostri nu sunt destul de religioși, nu țin cum ar trebui la biserica lor, că majoritatea lor absolută sunt de-a dreptul indiferenți. Durere, este adevărat, dar nu mai puțin adevărat e și aceea, că noi încă suntem de vină. Cerem reformarea educației religioase în școlile secundare, introducem acolo exerciții spirituale obligatoare, înființăm reuniuni mariane, îi dedăm pe băieți la mărturisiri cât mai dese, le ținem exhortații în Dumineci și sărbători, dar nu ne gândim, că băieții nostri crescători atât de bine din punct de vedere religioso-moral în liceele noastre, ajungând universitari în Budapesta nici față de preot român unit nu mai văd, decum să poată merge vre-odată și ei la o biserică românească, unde să se mângăie cu vre-o predică românească, cu dulcile noastre cântări bisericești și frumosul nostru ceremonial. Îmi aduc aminte de sărbătorile Crăciunului și ale Paștilor petrecute în capitală și mărturisesc sincer, că nici când nu m'am simțit mai străin și mai nefericit în viață, decât în acele zile mari, când toată lumea de rit oriental mergea la biserica sa, cu toții mergeau să asculte o colindă, să-și strângă mâna prietenește de sf. sărbători, numai noi bieții gr.-cat. români nu. Și în urma urmelor ce făceam? Nu puteam stă fără de a merge la biserică românească, ascultam întâiu o liturghie la vre-o biserică rom.-cat. și apoi mergeam și eu la capela Românilor neuniți, mă așezam într'un unghet și rușinat și umilit asemenea unui cerșitor ascultam și eu puțină slujbă românească.

Așa însă nu e bine. E păcat de Dumnezeu să ne lăsăm pe viitorii conducători ai bisericii și neamului nostru fără pic de bisericuță în acel mediu străin și atât de imoral. Dacă

Într'adevăr voim ridicarea nivelului moral și o practică mai intensivă religioasă la intelectualii noștri, va trebui să voim și mijloacele. Iar îngrijirea de sufletul lor cred eu, că nu se poate face mai potrivit decât prin înființarea unei capele românești unite în capitala țerii, unde fiecare confesiune e reprezentată, numai milionul și jumătate de Români gr.-cat. nu.

Tinerii noștri, ajungând în Budapesta, nu mai cercetează în general vorbind biserica de loc. Așa de puține sunt excepțiunile laudabile, încât nici pentru întărirea regulei nu sunt suficiente. Și majoritatea tinerilor noștri, resonează astfel: unde să și merg la biserică? La capela gr.-orientală nu merg fiind catolici, la romano-catolici nu, fiindcă cei mai mulți creșcuți fiind pe la gimnaziile românești, nu cunosc ritualul, iară de altă parte în cei mai mulți s'a înstăpânit un fel de ură față de biserica latină maghiară, și asta pentru șovinismul aprins al multora dintre conducătorii ei, și mai cu seamă de când cu nefericitul de Hajdudorogh. Astfel ei nu cercetează nici o biserică, nu se spovedesc și nu se cuminecă nicicând, ceea ce susțin sus și tare cel puțin despre colegii mei de pe vremuri, despre cari știu cu siguranță, că n'au cercetat nici o biserică, afară de câțiva, cari la sărbători mari mergeau la capela neunită și de alți vre-o câțiva, cari umblau din când în când la Bazilică..., ca să asculte corul.

Astfel stând lucrurile, nu e mare mirare, că tinerii noștri sunt și cei mai indiferenți față de religie și de biserică, ceea ce dovedesc prin faptul, că de câteori am avut ocazie să discut cu colegi de ai mei chestii religioase, am rămas uimit de indiferentismul și chiar necredința lor. Și mă durea inima, când vedeam că colegii gr.-orientali își apărau legea sus și tare — deși unii îmi mărturisiră cu alte ocazii, că ei nu cred nici în Dumnezeu —, și totdeodată dădeau în catolicism, în Papă, în Blaj, ași putea zice că-și arătau toată ura față de catolicism, iară ai noștri — infandum regina iubet renovare dolorem — îi secundau, îi aprobau, ba de multeori ei înșiși atăcau. Odată am avut însă și o satisfacție. Adunați fiind adecă aproape toți universitarii români la o seară de întâlnire cu regretatul măiestru Caragiale și unii domni tineri, durere creșcuți chiar în liceul Blajului, atăcând catolicismul, măiestrul le-a răspuns cu: „Mucoșilor! (ipsissimis verbis!) Voi critizați religia catolică“, și a făcut apoi cea mai splendidă apologie a catolicismului, trecându-le gălăgioșilor pe câtăva vreme pofta de-a mai atăca catolicismul.

Așa stăm cu universitarii! Iar cu intelectualii orașelor?!
Învit pe oricine să meargă în bisericile orașelor noastre și să se convingă singur, cum stăm cu aceștia.

Trebuie făcut așadară ceva! Că ce e de făcut, vor ști-o mai bine alții, eu însă cred, că o biserică, ori chiar o parohie românească în capitală cu un preot după inima lui Hristos, care să mai controleze din când în când pe bursierii noștri, ar ajuta mult.

N'am înființat această parohie până acuma. Că de ce, nu știu. Atâta știu, că pentru sufletele gr.-cat. românești din capitală, Blajul a avut pertractări cu Strigonul, ba chiar și cu Roma, și că a ajuns a le scoate de sub oblăduirea parohiei gr.-cat. rutene, devenită acum maghiară, așezându-le sub jurisdicția parohiilor romano-catolice, și că prin bulla „Christifideles graeci” sufletele noastre n'au trecut la Hajdudorogh, ci au rămas și pe mai departe supuse parohiilor romano-catolice. Că însă pentruce nu s'ar putea ele împreună într'o singură parohie, nu pot înțelege. Pentruce nu suntem noi în stare să facem, cece a făcut biserica gr.-orientală română, ori cea rom.-cat. polonă, ori cea gr.-cat. ruteană? Să fi fost greutăți de natură politică? Ei bine, acelea acuma par a fi trecute; premierul Tisza a promis o seamă de îmbunătățiri bietului nostru neam, pentruce să nu profităm de ocazie și să cerem între altele și această mică bunăvoință, care ar putea deveni atât de prețioasă pentru noi? Nu e o scuză acceptabilă nici aceea, că n'avem bani, fiindcă am primi și noi congruă acolo. Și apoi din fondurile stipendiilor încă s'ar putea da o mică sfărâmatură preotului, care ar face în schimb atâta bine bisericii și ne-ar scăpa de nefericirea mare, de a crește adecă pe banii cruțați cu amar de cutare binefăcător oameni nu numai indiferenți, ci chiar dușmani bisericii; de aceea, cari beneficiind de burse bisericesti, când biserica e în primejdie nu se simțesc datori să subscrie măcar o singură cvotă la fondul cultural.

Să nu ne lăsăm deci tinerimea pradă lupilor omoritori de suflet; să nu o lăsăm fără pic de conducător sufletesc în acel Babilon jidovit și imoral; să nu rămânem indiferenți, când e vorba de a crește lamura societății românești; să nu ne îngrijim de creșterea lor numai până la anii pubertății, ci și în anii fecioriei; să ne fie milă de bisericile orașelor noastre, cercetate de intelectualii noștri numai la zile mari, și să lucrăm cu toții ca șirele aceste, să nu fie... glasul celui ce strigă în pustie.

IULIU MAIOR.

Un vechiu document referitor la originea episcopului Atanasie Anghel.

Despre originea familiei întemeietoriului unirii Românilor cu Roma, a episcopului Atanasie Anghel, părerea comună este aceea, care se sprijinește pe cuvintele lui Samuil Clain, și care spune, că Atanasie a fost „nemeș din Ciugud de lângă Bălgrad“. Singur scriitorul ungar Nicolae Bethlen susține că e „feciorul preotului românesc din Bobâlna“ lângă Orăștie. Și cu toate acestea, părerea din urmă, deși izolată până acum, va trebui să înlocuiască pe cealaltă, fiindcă în favorul ei avem dovezi hotăritoare.

La bătrânul preot în retragere, Ioan Pop, din Poiana, tractul protopopesic al Bobâlnei, scriitorul acestor șire a găsit nu de mult un protocol din anul 1759, care cuprinde depozițiile alor 54 martori, luate în cauza dovedirii nobilității familiei Popa de Poiana, contestată de un anumit „Csiszár, nemeș de Borberek“. Actul acesta, dimpreună cu o diplomă nobilitară de pe vremea lui Leopold I a familiei sale, păr. Pop a avut amabilitatea de a mi-le pune la dispoziție, înputernicindu-mă de a putea face uz de ele și în publicitate. Dintr'ânsele reiese cât se poate de lămurit, că părerea lui Samuil Clain despre originea și locul nașterii primului episcop român unit, trebuie schimbată în sensul, că în locul Ciugudului de lângă Bălgrad să între Bobâlna de lângă Orăștie.

Diploma nobilitară despre care e vorba o public mai la vale în întregime, iar din protocolul amintit dau deocamdată numai atâta cât mi-se pare că ajunge pentru lămurirea chestiunii.

Dintre cei 54 martori, a căror depoziții le cuprinde protocolul din 1759, cu puține excepții, aproape toți ne spun, că familia Popa de Poiana s'ar fi strecurat în Ardeal din „țara sârbească“, adică din Bănat și că însași originea acestei familii ar fi sârbească. Martorii ne spun, că Moise și cu fratele său, ambii preoți, venind din Bănat s'au așezat pe vreme scurtă în Ciuci, de unde au trecut în Bucium, lângă Abrud. Fiindcă pe vremile acele erau puțini preoți, poporul din Poiana, care de mult eră fără preot. ori fiindcă în Bucium erau doi preoți, au mers după ei și i-au adus la ei în sat. Preotul Moise a păstorit câțeva vreme și în Renghet, lângă Orăștie, când după moartea fratelui său s'a reîntors în Poiana, unde a rămas până la moarte. Fiul său Luca încă a fost preot tot în Poiana. El

a avut mai mulți feciori, dintre cari unul cu numele Ioan a fost preot în Bobâlna; fiul acestuia Anghel, a fost Episcopul de mai târziu, care prin unirea cu biserica apuseană, a deschis larg porțile culturii, de a cărei binefaceri ne bucurăm toți Români fără deosebire de confesiune. Dar ca să nu rezumez cuprinsul actului, dau cuvânt lui badea Toader Giurgiu, moșneag în vârstă de 150 ani, ca să ne povestească el originea episcopului Atanasie:

„54. Testis Providus Dsurgys Togyer, Annor(um) circiter 150. Jobbaggio praetitulati Spectabilis Valentini Buda de Palacz in Portione sua Possesionaria in praefata Possesione Voja residens et commorans.

Ad 1-mum et sequentia de utri puncta in genere, et quidem seric sequenti, fatetur:

Néhai Pojánai Popa Stefánt hogy ne esmértem volna? mikor nekem csak gyermekem lehetet volna, mivel én olly régi ember vagyok, a ki midőn Erdéllben a kapú számról való adozás a Török birodalma alatt felálat volt, már akkor ház-tüz tartó gazda ember voltam, és a kapú szám szerint való adó fizetésben adót attam tulajdon magam annál is inkább adva Popa Stéfán. Fiát Abrahámot magát is jól esmértem, bizonyosan tudom, hogy nevezett Popa Stéfánnak volt édes Apja néhaj Popa Luka, a kit magát is jól esmértem, mivel edgyűt nagy barátságban is éltünk, és ezen Popa Lukának sok fiai közül ugy mint: Babolnára szállott, és ottan Paposkodott embernek, tudnillik Popa Ioannesnak Aftánasie nevű fia, minékünk Oláhoknak Erdéllben Püspökünkvé tétettvén egykor felment vala Bécsben, és azon Püspök hozott volt bizonyosan ugy értettem Popa Stéfánnak, és Fiának Abrahámnak ollyan nemes levelet, melly által mind maga, mind következő gyermekei minden féle igáktól mentek lehessenek, de volt-é nem-é azok közül valakinek Jobbágya valaha vagy sem? én azt nem tudom, elég azt nekem tudni, hogy emlékezetemtől fogva, soha sem egynek, sem másnak fizetni, vagy valamit adni, avagy Jobbágy képpen szolgálni nem tartoztanak, hanem Popa Lukán elkezdvén a Fiáig Stéfánig, a kik mind ketten jobbára csaknem egészen a Gyógyvizen levő Falubeliek Papjai voltak, és fiuról fiura maradván reájok a Papság eleitől fogva mindenkor senkién se másén, hanem Pojánán az Ecclesia földén laktanak, és senki közülök Popa Krisztának nem hivatott, ennek utána Popa Avrámnak bizonyosan voltak fiai, Popa Ádám, Stéfán, Joziv és Szamuila, mind ezeket is ujabban is mondom; valamint elő számlálám, hitt le tételem után bizonyosan tudom.

Azt pedig nevezetesen nem hallottam a Popa Luka Apját minek hívták, de ugy eset értésemre, hogy ő származot volna be Erdéllbe, és telepedett legelebb Pojánára. A melly földeket pedig birnak az Exponensek az irt Vármegeyi Pojánai határon,

Precum vedem în tabela aceasta figurează doi frați cu numele Ioan, cel din Bobâlna, tatăl lui Atanasie episcopul și cel din Balșa. La toată întâmplarea avem de lucru cu o greșală provenită ori din fasiunea greșită a vre-unui martor ori din peana judeului investigator. Probabil, că Ioan din Balșa să fie identic cu cel din Bobâlna, ori dacă nu, va fi avut un alt nume și nu cel din tabelă.

Iată și diploma nobilitară¹⁾ a familiei:

Nos Leopoldus

Dei Gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae, Ramae, Serviae, Gallitiae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque etc. Rex Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae, ac superioris et inferioris Silesiae, Würtembergae et Teckae, Princeps Sveviae, Marchio Sacri Romani Imperii, Burgoviae, Moraviae, ac superioris et inferioris Lusatae, Comes Habsburgi Tyrolis, Feretis, Kyburgi, et Goritiae, Landgravius Alsatae, Dominus Marchiae, Slavoniae, Portus Naonis et Salinarum etc. etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod Nos cum ad nonnullorum Fidelium Nostrorum singulariter Majestati Nostrae propterea factam humillimam intercessionem, tum vero attentis, et consideratis fidelitate, fidelibusque servitiis Stephani Popa de Pojana, Pastoris Graeci ritus Ecclesiae Romano Catholicae Neo-uniti, quae ipse tam Majestati Nostrae, quam Augustissimae Domui Nostrae Austriacae, in omnibus occasionibus pro modulo suo exhibuisse, et impendisse perhibetur, imposterum quoque paria fidelitatis specimina exhibiturum, et impensurum nulli dubitamus. Eundem igitur Stephanum Popa de Pojana, ejusque Conjugem Catharinam Thoma, et filium Abrahamum jam natum aliosque Divina Benedictione nascituros, Haeredesque et Posteritates eorundem utriusque sexus universos, e Statu et Conditione plebea, de Caesareo Regiae Potestatis Nostrae plenitudine, et Gratia speciali eximentes, ac in coetum, et numerum verorum, et indubitatorum Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobilium duximus, annumerandos, cooptandos, et adscribendos. Annuentes, et ex certa Nostra scientia, animoque deliberato concedentes, ut ipsi a modo imposterum futuris, et perpetuis semper temporibus, omnibus iis Gratiis, Honoribus, Praerogativis, et Immunitatibus, quibus caeteri veri,

¹⁾ Diploma aceasta de nobil armalist a exoperat-o pe sama preotului Ștefan Pop din Poiana însuș episcopu! Atanasie. E datată în Viena din 10 Martie 1701, chiar pe vremea când Atanasie petrecea la Viena pentru primirea decretului său de întărire în scaunul vlădicesc.

et indubitati, dicti Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum Ditionum, et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum, Nobiles, natura, jure, vel antiqua consuetudine usi sunt, et gavisi, utunturque et gaudent, uti, frui, et gaudere possint ac valeant, Haeredesque et Posteritates eorumdem utriusque sexus Universi valeant, atque possint. In cujus quidem Nostrae erga eos exhibitae Gratiae, et Clementiae, ac Liberalitatis Testimonium veraeque et indubitatae Nobilitatis Signum: Haec Arma seu Nobilitatis insignia Scutum videlicet Militare erectum coelestini coloris, cujus fundum cespes viridis occupat, super quo brachium humanum, humerotenus refectum nigro panno involutum stare et tres tritici spicas tenere conspicitur. Supra scutum galea militaris eraticulata, cui supereminet Diadema Regium, gemmis unionibusque decenter comptum, cui alterum brachium humanum inferiori per omnia simile emergere visitur. A summitate vero, seu cono galeae, laciniis sive lemniscis, hinc candidis, et rubris, illinc vero caeruleis et fulvis, in Scuti extremitates placide sese diffundentibus, illudque apprime exornantibus. Prout haec omnia in principio seu capite, praesentium Literarum Nostrarum Pictoris industria geminisque suis coloribus illustrata, lucidius ob oculos intuentium posita esse conspiciuntur. Eidem STEPHANO POPA praefatisque ejusdem Conjugi, et Filio, Haeredibusque, et Posteritatibus eorum utriusque sexus universis gratiose danda duximus, et conferenda Decernentes, et ex certa Nostra scientia, animoque deliberato concedentes. ut ipsi a modo imposterium futuris, et perpetuis semper temporibus eadem Arma seu Nobilitatis Insignia, More aliorum verorum, et indubitatorum Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum, et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobilium, sub iisdem juribus, praerogativis, et immunitatibus, quibus caeteri, veri, et indubitati praefati Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum, et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobiles, natura, jure, vel antiqua consuetudine usi sunt, et gavisi, utunturque et gaudent, ubique in Praeliis, certaminibus, pugnis, hastitudiis, Torneamentis, duellis, monomachiis, ac aliis quibusvis exercitiis militaribus, et Nobilitaribus, nec non Sigillis, Velis, Cortinis, Anlaxis, Annulis, Vexillis, Clypeis, Tentoriis, Domibus et Sepulchris, generaliter vero in quarumlibet rerum, et expeditionum generibus, sub merae, verae, syncerae, et indubitatae Nobilitatis Titulo, quo eos ab omnibus, cujuscunque Status Conditionis, Honoris, Dignitatis, et Praeeminentiae Homnibus, insignitos, et ornatos, dici, nominari, haberi, et reputari volumus, mandamusque ferre, et gestare, ac iis, in aevum uti, frui, et gaudere possint, ac valeant, Haeredesque et Posteriores eorumdem, utriusque sexus universi valeant, atque possint. Imo Nobilitamus, damus, et conferimus Praesentium Majoris, et Aulici Sigilli Nostri impendentis munimine roboratarum per vigorem. DATUM in Civitate Nostra Vienna Austriae, Die Decima Mensis Martii Anno Domini Millesimo Septingentesimo

Primo. Regnorum Nostrorum Romani Quadragesimo Tertio, Hungarici Quadragesimo Sexto, Bohemici vero Quadragesimo Quinto.

s. s. *Leopoldus.*

Atâta deocamdată. Cu alt prilej poate vom reveni și mai pe larg asupra chestiunii.

ARITON MIGIA.

INSEMNARI.

Răsboiul și alcoolul. Doi uriași îngrozitori stau încăerați de mai multe luni, dând unul altuia celea mai grele lovituri. Privitorii, deși nu ne putem nici închipui toate chinurile, toate mizeriile și tot focul infernal, de care sunt cuprinși năpraznicii vulturi, cari se sfâșie, stăm înmărmuriți în fața înfiorătorului măcel și ne întrebăm: Oare când se va termina acest sângeros duel? Pe care parte va fi învingerea? Unde sunt mai mulți, ori unde e mai mare puterea de rezistență?... Știe Dumnezeu! Oamenii cred, că va învinge partea cea mai rezistentă. De aici nizuințele foarte serioase ale conducătorilor de a combate și a slăbi pe un alt dușman: alcoolul, care atacă, slăbește și ruinează în interiorul statelor, făcând cele mai bune servicii contrariilor de pe câmpul de luptă, întru cât consumarea excesivă a beuturilor spirtuoase pune în fața dușmanului o armată enervată, obosită, nedisciplinată timidă și expusă la toate morburile.

Dintre măsurile, ce s'au luat în timpul răsboiului pentru combaterea alcoolului, amintim următoarele:

La noi în Ungaria ministrul de interne, în interesul capacității de luptă și a sănătății ostașilor, a dat două ordinațiuni. În 23 August 1914, a interzis cu toată rigoarea tractarea, pe la gări, cu beuturi alcoolice a ostașilor, cari merg în luptă, iar în 4 Septembrie 1914 a oprit ospătarea cu beuturi a răniților. Ministrul de finanțe cu datul 5 Octombrie 1914 a interzis transformarea grâului și a săcării în alcool și a redus transformarea în alcool a porumbului și a cartofilor. Astfel de măsuri s'au luat și în Austria.

În Germania e strict oprită vinderea beuturilor alcoolice, pe la gări, ostașilor, cari merg pe câmpul de luptă. Împăratul Vilhelm e cel mai fervent aderent al tresviei ostașilor. Aceasta o dovedește și vorbirea ținută în 1910, cu prilejul deschiderii

școlii de marină din Mürwik. Atunci zicea: „Înainte de a plecă pe drumul vostru, vreau să vă încredințez cu lucru simplu, ce e drept, dar care îmi zace mult la inimă, pentrucă se trac-tează de interesul capital al națiunii noastre. E vorbă de beătură și alcool. Bine știu, că distracțiunea cu beătură e o ereditate a Germanilor. Oricum ar fi însă, prin moderațiune, trebuie să ne scăpăm de aceasta ereditate... În timpurile mai vechi eră lucru plăcut, dacă tinerimea bea mult și suportă multă beu-tură... Acestea sunt păreri învechite, cari se potrivesc răș-boiului de 30 ani. Abstragând dela alte urmări, vreau să vă îndrept atențiunea la un singur lucru, că trebuie să facem mari opintiri pentru puteri cât mai proaspete. Proximul rășboiu și ciocnire maritimă pretinde nervi sănătoși. Dela nervi va depinde totul, iar nervii se nimicesc prin alcool. Da: sistem nervos sănătos și cap treaz! Aceea națiune va învinge, care consumă mai puțin alcool. Și națiunea aceasta să fie cea germană!“

În Norvegia în 4 August, iar în Elveția în 30 August s'a oprit extragerea alcoolului din cereale și cartofi. În Elveția s'a suspendat și vânzarea beuturilor alcoolice pe un an de zile. În Franța la începutul mobilizării s'a interzis consumarea absintului. Țarul Rusiei a promis, că va suprima cu desă-vârșire debitele guvernamentale, cari, spre degenerarea popo-rului producea pentru bugetul statului suma de un miliard ruble. Ministrul de rășboiu din Anglia a oprit, să se ser-vească ostașilor beuturi alcoolice. Acolo fiecărui soldat, la plecarea pe câmpul de luptă, i-se dă o foaie volantă, în care se arată, cum alcoolul: 1. slăbește facultatea de a observă semnalele; 2. slăbește capacitatea soldatului de a se orientă; 3. compromite preciziunea tirului; 4. mărește senzația de obo-seală; 5. scade puterea de rezistență contra boalelor și frigului și 6. agravează complicațiunile datorite rănilor primite în luptă.

După decretarea rășboiului s'au dat ordine severe pentru timpul închiderii și deschiderii cârciumelor și s'au înmulțit măsurile polițiale pentru salubritatea publică: tot atâtea arme pentru reducerea consumării de alcool.

Preoții, cari în cea mai mare parte și-au făcut datorința și până acum în lupta contra alcoolului, au profitat de situația grea de azi pentru a combate cu mai mare zel și cu rezultate mai bogate abuzul cu beuturile spirtuoase. În lucrarea aceasta au fost sprijiniți și de îndrumările și cuvintele calde ale epi-

scopilor, cari toți s'au adresat credincioșilor prin cerculare, ori epistole pastorale. Acum mai de curând (1 Decembrie, 1914) II. Sa Episcopul Gherlii în o nouă epistolă pastorală, cu căldură și cu inimă de adevărat părinte, își îndeamnă fiii sufletești la înfrânare și pocăință, sfătuindu-i, să cruțe și să părăsească pomenile cu beuturi, făcând adevărată pomană cu elemosină și rugăciuni, dacă le dă mâna, iară în locul ospetelor costisitoare și ruinătoare să ajute pe miri. Scopul acestei foarte instructive epistole pastorale, de „a coborî în inimile atât de încercate astăzi și de îndurerate“ ale credincioșilor „un picur de alinare, ușurare și mângăiere“ — se va ajunge.

Să folosim prilejul dureros, ce ni-l ofere războiul, pentru a zdrobi, ori a slăbi cel puțin și pe dușmanul comun al omenimei, alcoolul. Deosebit s'o facem noi Români, fiindcă inamicul acesta ne e cel mai nemilos tiran și fiindcă e în convingerea noastră a tuturor aforismul: moderata durant.

Senior.

*

Mănăstirile de călugărițe din România. În sesiunea de toamnă a Consistorului Superior Bisericesc din România s'a făcut între altele o propunere foarte salutară relativ la vizitatorii mănăstirilor de călugărițe. Este cunoscut anume, cum în decursul sezonului de vară mulțime mare de oaspeți inundau arhondăria, chiliile maicelor și celelalte clădiri ale mănăstirilor din ținuturile muntoase, ducând cu ei între zidurile pașnice și destinate reculegerii sufletești și retragerii de lume tot sgomotul marilor orașe și lăsând pe urma lor de multeori germenii boalelor trupești, de cari au venit să se cureze aici. Din motivul acesta din urmă și în special, ca să se pună un stăvilar prudențial împotriva tuberculozei, care se iviă des prin mănăstirile, devenite astfel focare de infecțiune, arhimandritul Mitrofor Dionisie Simionescu, starețul mănăstirii Sinaia, propune, ca C. S. B. să ia în discuție chestia aceasta și sf. Sinod să aducă o decisiune meritorie.

Nouă ni-se pare, că întreagă afacerea este prea puțin băgată în seamă de înaltele fețe bisericești din regat. Ei nu pot să ignoreze starea dureroasă, în care lânțezește vieța puțin vrednică de invidiat a călugărițelor neunite. Ei nu pot să nu aibă cunoștința de nenumăratele abuzuri vrednice de compătimire și dispreț, cari se perândează an de an, mai ales în timpul verii, prin mănăstirile monahiilor române. Un laxism

Îngrozitor s'a introdus încetul cu încetul între încăperile cuvioase ale acestor lăcașuri zise sfinte, căruia dacă nu voesc sfințiile lor să-i pună capăt, are să compromită pe dea'ntregul tot restul de prestigiu moral, ce poate a mai rămas pe seama acestor — mirese ale Domnului.

O nu, mănăstirile nu sunt zidite, pentruca să devină localuri de distracție pentru toți cei cari caută aventuri și traiu ieftin; ele nu au menirea să expună bunăcredința și uneori nevinovăția sufletelor, cari s'au închis între zidurile lor probabil cu alte gânduri, decât cu acele cu cari se îndeletnicesc acum. Sf. Sinod dovedește o rară lipsă de energie, când suferă stările actuale acolo, unde ar trebui să domnească dragostea lui Dumnezeu și neprihănirea inimilor curate. Și apoi prelații României știu de sigur, că printre cei cari cercetează vara mănăstirile din țeară se găsesc și mulți străini de pe la noi, cari întorcându-se în Ardeal ne istorisesc de multeori, cu un sarcasm răutăcios, evenimente puțin edificatoare din cronicile unor mironosițe puțin cucernice. Vor fi multe neadevăruri în spusul lor, multe neexactități, concedem, dar nu odată și nu de douăori se poate pipăi cu degetul fondul real, nefalsificat al unor curate mărturisiri sincere.

Noi nu avem să descurcăm aceste ițe încălcite, dar credem, că nu se va supăra nimeni, dacă încreștăm cu multă amărăciune sufletească pierderea, ce o suferă neamul românesc prin toleranța detot preaîngăduitoare față de aceste neorândueli, cari nimănui nu-i fac onoare. Ne doare apoi nespuse de mult, că din răul acesta s'a născut un alt rău și pentru credincioșii noștri. S'a întâmplat anume, că unele suflete curate, în cari cu adevărat străluciau razele iubirii lui Hristos și cari voiau să-și petreacă anii în rugăciuni și pocăință, fiind rău sfătuite, au trecut dela noi în țeară și au îmbrăcat cu gând bun haina monastică. Sărmanele copile! Azi, spun cei cari înțeleg lucrul acesta, nu mai conservă decât poate ultima licărire de jar ascuns sub cenușa adunată în mănăstire.

Vom vedeă, ce roadă vor aduce cuvintele Părintelui arhimandrit aprobate de C. S. B. și așteptăm hotărârile, ce le va lua Sf. Sinod. Prin marea aceea de patimi, cari copleșesc de multeori deciziunile acestui for suprem, se vor strecură și idei bune, cu atât mai vârtos, că unele mici începuturi de reîntocmiri sănătoase se întrezăresc și în mijlocul clerului, par'că mai bine condus. Noi am aveă un sfat, pe care poate că unii

dintre chiriarii României îl vor utiliza în Sf. Sinod și fără de a-l ști dela noi și anume: ar fi bine să se îndrepte puținel privirile spre alte călugărițe de alt rit și de altă credință, cari atrag atențiunea și deșteaptă admirație în toate inimile nepreocupate de pe pământul țării românești.

Dr. Ioan Coltor.

*

Contele Albert de Mun. Încă una din figurile luminoase ale Franței catolice a dispărut de pe orizontul istoriei contemporane. Contele Albert de Mun, membru al academiei franceze, promotorul cercurilor catolice de lucrători „Cercles d'ouvriers“, deputatul ilustru din parlamentul Franței, nu mai este între cei vii, chiar acuma când patria sa avea poate mai multă lipsă de dânsul. S'a stins în Bordeaux, unde se retrăsese împreună cu guvernul țării sale. S'a stins, dar operele i-au rămas, și îi eternizează numele, asigurându-i nemurirea.

Carierea și-o începe ca militar, servind patriei sale, după terminarea școlilor militare din *Saint Cyr*, în Algeria și mai târziu în războiul crâncen din 1870, fiind făcut prizonier la Metz. Aci, în decursul celor 4 luni de prinsoare vine în contact cu opera lui Emil Keller, se întâlnește cu Dr. Lingens, cu Mallinckrodt, Lieber și Wilhelm Emanuil de Ketteler. Influența acestor bărbați cu cultură vastă, cu inimă largă pentru interesele poporului, ale muncitorilor, îi hotărăsc câmpul de activitate viitoare.

În ajunul anului 1871 pune bază comitetului pentru fondarea cercurilor catolice pe seama muncitorilor din Paris, publicând și un „appel aux hommes de bonne volonté“, care avu răsunset viu pretutindenea. Ca să dea instituției o organizație mai solidă, fondă cu fratele său Robert și cu Renat, La Tour-du-Pin în scopul ajutorării aceleia un secretariat general cu 4 secțiuni: pentru propagandă, pentru fondă pentru administrație și învățământ și sfera de activitate a acestora se întinsă nu peste mult asupra Franței întregi. Treizeci de ani a purtat oficiul de secretar însuș contele de Mun și roada activității sale s'a văzut în a. 1900, când cercurile catolice de lucrători numărau în sinul lor 418 cercuri și instituțiuni profesionale cu 60,000 membrii, 136 syndicate agricole cu 42,000 de societari, 77 syndicate de lucrătoare cu acul sau asociațiuni de-a mamelor de familie cu 9000 de lucrătoare-membre și când aceste toate câștigară marele premiu la expoziția universală din a. 1900. Lui i-se datorește fondarea revistei:

„L'Association catholique“ a cărei redactori fură un Monsabré, Pascal, Enric Lorin, lumânare de a științei. Dela el a pornit idea consiliului de studii „Conseil d'études“, din care pe lângă bărbații acuma înșirați făcură parte și Leon Gautier și La Tour-du-Pin, care organiză renumitele „săptămâni sociale“ din Franța, conferențele anume întocmite pentru muncitori. Și ca activitatea și reforma socială să meargă mână în mână cu reforma religioasă a sufletelor, neobositul secretar organiză pe seama lor exerciții spirituale, pe cari le frecventă și el cu zel neobosit; și tot dela el porni în sfârșit și idea pelerinagiilor muncitorilor. Ce înfrățire armonică între religione și vieată!...

La începutul carierei sale politice — dela a. 1876 încoace a fost aproape fără întrerupere deputat, reprezentând cercul electoral Finistère — eră aderent fervent al monarhiei. Dar ca fiu credincios al bisericei și catolic convins se supune enciclicei lui Leo XIII din 20 Februarie 1892 și se împacă cu forma regimului actual. Pentru activitatea-i științifică academia franceză îl alege membru în a. 1897. Dela dânsul avem următoarele opere de mare valoare: „Discours et écrits divers, I. série, II. série, III. série“; „L'organisation professionnelle“; „La loi des suspects“; „Ma vocation sociale“; „La conquête du peuple“; „Combats d'hiers et d'aujourd'hui“ 3 vol.; „Contre la séparation“. Eră foarte temut și respectat și ca orator politic din partea adversarilor politici. Dovadă a stimei generale decare se bucură, este între altele faptul, că nu de mult ministrul Briand întrerupse, când de Mun întră în sala parlamentului, discursul său deja început și din deferență față de dânsul îl începù din nou.

Ca smeriți ostași ai crucii închinăm și noi steagul înaintea acestui bărbat, care în butul că a fost militar, căpitan de curasieri, n'a pregetat a se luptă în rândurile celor mai adicți fervenți ai creștinismului și ai renașterii glorioase a Franței. Fie-i țărâna ușoară!

Dr. Alexandru Nicolescu.

C R O N I C Ă .

Samaritani îndurători. Nici când n'au fost atâtea și așa grele suferințe ca în acestea zile, dar nici inimile oamenilor nu s'au deschis așa larg pentru faptele trupești și sufletești

ale milei creștinești ca tocma acum: Unde a abundat păcatul, a supraabundat harul. Primejdia comună ne ridică privirile umilite și îndurerate spre Dumnezeu, dela care așteptăm har, și ni-le îndreaptă spre deaproapele nostru, care așteaptă milă și recunoștință dela noi. Tineri și bărbați încărunțiți chiar se luptă cu eroism vrednic de toată admirațiunea, expunându-și, pentru cinstea patriei, sănătatea și vieța, iar cei rămași acasă și cu dare de mână, mișcați de entuziasmul, de resignarea și de devotamentul celor din liniile de foc, fac tot posibilul pentru alinarea durerilor eroilor răniți și morboși și pentru săturarea, îmbrăcarea și mângăierea pruncilor, femeilor și a părinților rămași pe un timp oarecare, ori pentru totdeauna, fără cel ce le câștigă pâinea de toate zilele și le eră scut apărător. Mari sunt minunile iubirii! Cum nimicește ea ura și prăpastiile, ce erau între clase și între diferite neamuri, și cum umilește pe cel trufaș și ridică din gunoiu pe cel sărac și desprețuit!

Samaritanii și samaritanele îndurătoare se scoboară mai ales în spitalele pline de soldați răniți, ca să spele și să lege rănilile trupești. Ne bucurăm, că între acești îngeri buni s'a înscris și un însemnat număr de ascultători dela institutele noastre teologice. Acestia, în urma chemării lor sublime și pe urma pregătirii lor intelectuale și morale, vor fi de ajutor răniților nu numai la operații, la spălarea, lecuirea și legarea rănilor, ori ca scriitori și cetitori de epistole, ziare și cărți, ci le vor presta, prin pilda luminoasă a vieții lor și prin învăță-turi, celea mai ales servicii, sfătuindu-i și povățuindu-i la curățirea și vindecarea și a sufletelor, turnându-le în inimi oleul mângăierii și vinul întăririi.

Cât bine s'ar face, dacă unii clerici ar merge ca îngrijitori trupești și sufletești pentru răniții români aflători în spitalele din orașele, în cari nu se vorbește de loc românește. Câtă bucurie și mângăiere s'ar adăposti în sufletele acelora, cari pe lângă durerile trupești mai au și durerea, că în străini nu se pot înțelege cu nimenea. (șr.)

*

Din mizeriile clerului românesc de dincolo. O mulțime de preoți ortodoxi din țară se plâng, că ministerul de războiu nesolvindu-le și lor prima de echipare pentru cazul când ar avea să întovărășească armata într'un eventual războiu, îi obligă să iee dela bisericile, la cari servesc veșminte

preoțști, vase sacre și tot ce le trebuiește pentru împlinirea slujbelor bisericști printre ostași.

Din cei 70 lei — leafa lunară la sate — nu poate aștepta nimeni, ca să avem garderoba plină de haine și biserica de odăjdii (zic ei cu tot dreptul), iar să pornim cu îmbrăcăminte ponosită și să luăm uneori singurul rând de veșminte din biserică, și acesta cam trecut de vreme, ar însemna să ne facem de răs la străini.

Sărmanii preoți, anul trecut cu ocazia războiului balcanic au fost învinuiți, că nu-și împlinesc datoria, iar acum sunt expuși, ca să stee și fără ajutor și foarte probabil, să fie așezați în armată în rândul gradelor inferioare. Nu este dar nici o mirare, că se simt neîndreptățiți, mai ales, că acasă ar lăsa după ei nevastă și copii, cari nu sunt prea îmbrăcați în deale traiului.

Ei se plâng și cer dela autoritățile superioare bisericști să se plângă și ele — la guvern, nu știm însă până acum, dacă li-s'a ascultat plânsoarea. Trist! (ic.)

*

O crâncenă persecuțiune a bisericii catolice în Mexico. În istoria bisericii se observă mereu o continuă alternare de pace și de războiu, de liniște și de furtună. Porțile iadului se răsvrătesc împotriva luntriței lui Petru și atunci când se simt învinse într'un loc, răscolesc valuri furioase, amenințătoare într'altul. Lupta aceasta strătăiată de unele mici popasuri de odihnă are să dureze până la capătul veacurilor, așa a zis Domnul.

Abia au încetat tulburările din Franța, s'au început în Spania; sfârșindu-se în parte aici, s'a lățit contagiul în vecina Portugalie și acum trecând mările s'a sălășluit în Mexico. Războiul, ce ocupă toate coloanele ziarelor europene, nu dă răgaz să se reflecteze la teribilul războiu religios, ce se deslănțuește pe malurile lui Rio Grande. Crucile se frâng, altarele se sfarmă, bisericile se necinstesc, preoții se încarcerează, călugărițele se batjocoresc, episcopii se amenință cu spânzurătoarea, averile bisericști se sechestrează, bibliotecile se ard și poporul nu mai voește să mai știe de credință, de morală și de adevăr. „Piară popii, jos cu Hristos, jos cu Dumnezeu, pe care și așa nu l-a văzut nime, putem trăi și fără el“, aceste sunt antifoanele evlavioase, cărora se închină astăzi o parte din locuitorii unei țări, în care și numele multor orașele

și sătulețe reamintesc vremuri de o deosebită cultură religioasă. Vera Cruz astăzi este adevărata cruce, în care trage de moarte credința fundatorilor acestei cetăți; S. Luis e numai martora celor mai spurcate sacrilegii și profanări...

Cam târzior a ajuns valul luminos al culturii moderne să atingă mințile mexicanilor. Atunci când lumea par'că se satură de frazeologia stearpă a demagogilor, cari au avut norocul să o buimăcească; atunci când la lumina șrapnelor pare a se limpezi și înțelepciunea multora dintre cei, cari n'au voit niciodată să fie înțelepți; atunci vine Mexico să desfășure steagul libertății în contra religiunii, căreia i-se neagă orice drept de libertate. Sforțările mexicane actuale sunt sforțări ridicole față de energia desvălită împotriva bisericii aici în Europa și totuși și peste aceste biserica a trecut cu paș triumfător, decum peste răutatea micilor tirani dela poalele lui Popocatepetl, cari fac să sufere atâtea suflete nevinovate. (ic.)

*

„Două iubiri și-au zidit două cetăți“. (Sf. Augustin). Ziarul „Kreuzzeitung“ aduce o informație mai lungă de pe câmpul de luptă, în care un personaj înalt german istorisește, ce a observat în Franța în ținutul Oise. Mormintele soldaților germani erau dintre cele mai îngrijite; de multeori încărcate de cununi și de flori și icicolo pe crucea modestă, ce străjuește oasele reci ale flăcăilor, se observau inscripții pline de o duiosie pătrunzătoare. Erau rânduri calde de aducere aminte, gravate de populația catolică a acestor dușmani: „Pour les soldats allemands, nos frères en Jésus-Christ morts loin de leur patrie, pleurés par leurs familles. Prion pour eux! — Pentru ostașii germani, frați cu noi în Isus Hristos, morți de parte de țara lor, plânși de familiile lor. Să ne rugăm pentru ei!“

Cu adevărat credința poate să-și arete cu sinceritate flacăra curată chiar și pe câmpul de luptă, chiar și în față cu dușmanul, chiar și atunci când necredința ar pretinde să înceteze orice drept și orice considerațiuni pentru el.

În față însă cu această frumoasă isbucnire de sentimente nobile din inima catolicilor din Franța stă următoarea ordinațiune a ministrului de războiu din aceeaș țară, ajunsă pe mâinile guvernelor francmasonice: „Am fost informat, că în unele spitale damele dela Crucea roșie au împărțit printre bolnavii și răniții, cari se află subgrijă medicală, medalii religioase și alte obiecte de pietate. Sum fericit, că pot să îndrum

pe inspectorii spitalelor, să avizeze persoanele ocupate cu îngrijirea bolnavilor, ca în direcție religioasă să păstreze o *neutralitate absolută*... Ordinez așadar, ca personalul spitalelor să fie oprit cu rigoare de-a mai împărți printre bolnavi și răniți obiecte religioase.“ Fără comentar. (ic.)

Cărți și reviste.

În nrul 21 al »*Gazetei Preoților*« din București ne întâlnim cu o cuminte propunere a părintelui econom C. Nazarie, aprobată de C. S. B., de a se săvârși rugăciunile de dimineața și utrenia în preseara Duminecilor și sărbătorilor de preste an. »În chipul acesta preotul ar fi mai cruțat în vederea prediciei, cântărețul ar fi foarte mult ușurat în serviciu, când se știe, că atunci când ajunge la liturghie și când lumea e în biserică, bietul cântăreț nu mai are putere să cânte, ci scoate sforțări mai mult de milă, decât de înălțare sufletească.«

Și la noi se simte neajunsul acesta și nu odată s'a debătut lucrul prin coloanele foilor noastre bisericesti. E drept, că pe noi ne opresc canoanele să anticipăm publice în chipul de mai sus slujba utreniei; până când însă vreun eventual sinod n'ar hotări altmintreni, ar fi foarte bine, ca la mânecat să se cetească mai multe bucăți, cari astăzi în unele părți se cântă. Așa de pildă laudele ar trebui pretutindeni cetite, cum este datina în catedrala noastră, troparele, icoasele, condacele și stihirile deasemenea. În felul acesta serviciul n'ar dură câte trei oare și s'ar tolă și alte abuzuri, cari s'au introdus în unele sate, că anume poporul ascultă o bună parte din utrenie și câtva din liturghie și apoi se departă. În Rusia aproape pretutindeni se anticipă utrenia în presările sărbătorilor. La latini întreagă oficiatura sacră afară de liturghie și vecernie o îndeplinește preotul în mod privat și nime nu e să nu vadă, că bisericile lor sunt cele mai cercetate de credincioși. (ic.)

Ziarul »*Osservatore Romano*« organul oficial al Vaticanului într'un articol intitulat »Să mântuim misiunile«, accentuează mizeria, în care probabil se vor găsi misionarii catolici pe urma războiului actual. Resursele, din cari trăiau acești binevestitori ai credinței printre păgâni și idololatri, erau dărnicia sufletelor bune ale creștinilor și contribuțiile voluntare ale diverselor so-

cietăți religioase. Acum însă când popoarele din Europa sunt tot mai strâmtorate de grelele impozite de războiu, se prevede, că și obolul destinat pentru întoarcerea nenorociților negri și indieni și papuani și hotentoți are să lipsească. Societățile »Sacra infantia« și »De propaganda fide«, cari în 1913 au cheltuit 12.405,505 franci pentru misiuni, își scoteau sumele cele mai frumoase din țările, cari azi sunt încinse în focul luptei.

În 1913 au contribuit:

	la »Propaganda«	la »S. Infantia«.
Franța	2.950,959 franci	872,732 franci
Germania	1.007,285 »	1.744,651 »
Belgia	363,383 »	475,967 »
Britania mare	225,886 »	75,671 »
Austro-Ungaria	77,405 »	151,146 »
Luxemburg	26,435 »	27,926 »
Polonia	—	34,066 »
Rusia	—	4,474 »

În total: 4.651,353 franci 3.386.633 franci.

Se vede, că nenorocirile actuale nu ating numai pe cei direct interesați, ci se reslățesc ca niște fire urite de paianjen peste întreg rotogolul pământului, zădărniciind în toate părțile tot înțelesul vorbelor de cultură și de progres. (ic.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TELEFON.

Manuscrisele nu se înapoiază.

Spre știre. Cu acest număr, la care alăturăm sumarul obișnuit, încheiem anul al IV-lea de existență. Din acest prilej, ținem să amintim, că numerii dubli a celor din urmă patru luni, au făcut, ca volumul acestui an să aibă numai 532 pagini față de cele peste 600 pg. ale anilor de mai înainte. Dar cetitorii noștri cunosc, și credem, că au știut aprecia după cuviință, motivele cari ne-au îndemnat să venim cu această reducere a paginilor. Ea ni-se va ierta cu siguranță, mai ales dacă se va ști, că am hotărât ca cu începerea noului an, să scoatem revista iarăș de două ori la lună în extensiunea obișnuită alor două coale de tipar. Va fi aceasta desigur o jertfă, dar sperăm, că iubiții noștri cetitori vor ști să aprecieze munca noastră și în viitor, plătindu-ne abonamentul la timp.

P. Viena. Studiul pâr. Tășiedan despre »vieța și activitatea primului episcop sufragane român din Oradea-mare Meleție Kováts (1748—1755)«, a trebuit să rămână neisprăvit, fiindcă autorul bolnăvindu-se n'a mai putut să ne trimită restul studiului său frumos. Să nădăjduim însă; că va putea să-l continue în cursul anului viitor. Domnul, a cărui adresă ne-o cereți se află aici în Blaj, în serviciul internatului de băeți.

V. F. Isőszivág; Sz. Esztrő; M. Grid și V. Lita rom. Prețul abonamentului Sf. Voastre e achitat și pe sem. I. 1915.

T. Kisősi. Indicați Vă rugăm, nr.ii, ce Vă lipsesc și-i vom trimite.

B. Tășor. Numerii reclamați Vi-s-au trimis.

P. Holod. După dorința Sf. Voastre.

Pentru redacție răspunde: Dr. Alexandru Rusu.

Proprietar-editor: Membrii redacției.

